

**UCHWAŁA NR XII/209/19
RADY MIASTA BYDGOSZCZY**

z dnia 29 maja 2019 r.

w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji „Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Bydgoszczy na lata 2016 - 2023” za okres od 2016 do 2018 roku

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 506) oraz art. 12 pkt 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 511) w związku z uchwałą Nr XXXIV/642/16 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 28 września 2016 r. w sprawie przyjęcia „Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Bydgoszczy na lata 2016 - 2023”

uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji „Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Bydgoszczy na lata 2016 - 2023” za okres od 2016 do 2018 roku, stanowiące załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miasta

Monika Matowska

Załącznik do uchwały Nr XII/209/19
Rady Miasta Bydgoszczy
z dnia 29 maja 2019 r.

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI

**„STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA BYDGOSZCZY
NA LATA 2016 – 2023”**

ZA OKRES 2016 – 2018

WPROWADZENIE

„Strategia rozwiązywania problemów społecznych miasta Bydgoszczy na lata 2016 – 2023” została przyjęta przez Radę Miasta Uchwałą Nr XXXIV/642/16 z dnia 28 września 2016 roku. W tworzeniu i realizacji celów strategii uczestniczyły jednostki miasta, które statutowo zajmują się zadaniami z zakresu polityki społecznej.

W dokumencie tym przedstawiono:

- charakterystykę miasta,
- infrastrukturę pomocy społecznej,
- diagnozę problemów społecznych,
- obszary problemowe,
- cele ogólne, szczegółowe, priorytety i kierunki działań.

Strategię rozwiązywania problemów społecznych zbudowano wokół siedmiu obszarów problemowych, których aktualność i ważność nie uległa zmianie. Zgodnie z przyjętą w strategii zasadą, jej realizacja podlega procesowi monitoringu odzwierciedlanego w stosownych sprawozdaniach za wyznaczone okresy. Niniejsze sprawozdanie jest pierwszym opracowaniem obejmującym lata 2016-2018. Przy jego sporządzaniu wykorzystano materiały oraz analizy statystyczne przygotowane i przedstawione przez określone Wydziały Urzędu Miasta Bydgoszczy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Wsparcia, Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych, Powiatowy Urząd Pracy, Bydgoski Ośrodek Rehabilitacji, Terapii Uzależnień i Profilaktyki „BORPA”, Centrum Integracji Społecznej, Administrację Domów Miejskich, Straż Miejską oraz instytucje i organizacje pozarządowe.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych wpisuje się w zakres wielu innych, wieloletnich strategii oraz okresowych programów realizowanych przez wymienione wyżej podmioty, a ich działania podlegają odrębnemu, corocznemu i bardzo szczegółowemu procesowi oceny. Stąd niniejsza informacja, poza krótką charakterystykę problemów społecznych miasta Bydgoszczy, przedstawia w sposób skondensowany te działania, które w latach 2016 – 2018 w sposób wymierny udało się wdrożyć do realizacji lub bieżąco realizować. Tym samym poniższe opracowanie nie wyczerpuje szczegółowo realizacji określonych priorytetów i kierunków, zwłaszcza w odniesieniu do zadań przewidzianych w dalszej perspektywie czasowej.

CHARAKTERYSTYKA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Pomimo realizowanych działań, dedykowanych osobom starszym, niepełnosprawnym, ubogim, bezdomnym i bezrobotnym, a zwłaszcza rodzinom oraz dynamicznemu rozwojowi infrastruktury pomocy społecznej, codziennemu życiu Bydgoszczan towarzyszą określone problemy. Zmuszają one część mieszkańców do szukania różnych form wsparcia, w tym także wsparcia socjalnego. Kompleksowa, coroczna ocena zasobów pomocy społecznej, przyjmowana uchwałą Rady Miasta Bydgoszczy wskazuje, iż przyjęta i realizowana przez władze miasta Bydgoszczy polityka społeczna, a zwłaszcza działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz jednostek współdziałających w realizacji zadań z zakresu tej polityki, przynosiła i przynosi zamierzone i optymalne efekty. Jak wynika z danych liczbowych skala pomocy społecznej od kilku lat charakteryzuje się tendencją spadkową. Niewątpliwie wpływ na to miało i ma skuteczne zaspokajanie określonych potrzeb oraz przeniesienie punktu ciężkości działań na szeroko rozumianą pracę socjalną oraz dedykowanie określonym grupom społecznym stosownych programów, projektów i inicjatyw.

Analizując dane będące przedmiotem niniejszej informacji obserwuje się spadek liczby osób otrzymujących pomoc z tytułu ubóstwa. W roku 2016 pomoc ta skierowana była do 3.731 środowisk, w 2017 do 3.295, a w 2018 do 2.830 środowisk. W latach objętych niniejszą informacją decyzje o przyznaniu świadczeń z pomocy społecznej otrzymało odpowiednio w roku 2016 – 8.635 osób, 2017 – 7.840 osób i 2018 – 7.373 osoby. Przewiduje się, że tendencja spadkowa utrzymać się będzie w dalszym ciągu i w latach następnych nie powinna przekroczyć 2.500 środowisk. Zjawisko malejącej liczby rodzin dotkniętych ubóstwem, pomimo zmniejszania się liczby mieszkańców, ma niewątpliwie związek z ogólnym rozwojem gospodarki, ale także z prawidłową i skuteczną działalnością pomocy społecznej i innych instytucji nastawionych, oprócz doraźnej pomocy, na reintegrację społeczną i zawodową. Na prawie niezmiennym poziomie utrzymuje się natomiast liczba świadczeń, których główną przyczyną są niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz bezradność w sprawach

opiekuńczo wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Jak wykazano we wspomnianej wyżej ocenie zasobów pomocy społecznej ich wielkość i stopień realizacji zadań uznano za dobry. Ocena ta, podobnie jak analiza realizacji strategii zwraca uwagę na potrzebę bieżącego i dalszego dostrzegania potrzeb społecznych, dotyczących m.in. problemu bezrobocia, problemów zdrowotnych, w tym zaburzeń psychicznych, procesu starzenia się społeczeństwa, a także rozwoju szeroko rozumianej pieczy zastępczej i wsparcia rodziny.

Dostrzegając wagę problemu, skalę zjawiska oraz biorąc pod uwagę prowadzone w ostatnich latach jego analizy i oceny, jednym z istotnych elementów polityki społecznej Miasta były i pozostają działania na rzecz osób bezdomnych. W zakresie tym znaczącą rolę przypisuje się zwłaszcza procesowi dostosowywania placówek udzielających schronienia do wymaganych prawem standardów. Ogromną wagę przykładą się nadal do rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych. Z uwagi na fakt, że blisko 26% mieszkańców Bydgoszczy stanowią osoby powyżej 60 roku życia priorytetem polityki społecznej pozostają również działania na rzecz Seniorów. Choć zdecydowana ich większość nie ma problemów natury finansowej, ekonomicznej czy socjalnej (posiadają własne źródła utrzymania, własne mieszkania oraz znajdują się pod opieką najbliższej rodziny) oferta działań, poza możliwościami zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych, ma na celu podtrzymanie ich sprawności ruchowej i intelektualnej, a także aktywności społecznej, kulturalno-oświatowej oraz łagodzenie trudności związanych z wiekiem. Osobną sferą działań objętych strategią pozostaje nadal problem przemocy w rodzinie oraz profilaktyka zdrowotna i przeciwdziałanie zagrożeniom z powodu alkoholizmu i narkomanii.

Poniższe sprawozdanie odzwierciedla stan i sposób realizacji działań w poszczególnych obszarach strategicznych, jednak z przyczyn oczywistych nie wyczerpuje szczegółowo realizacji określonych priorytetów i kierunków, zwłaszcza w odniesieniu do zadań przewidzianych w dalszej perspektywie czasowej.

OBSZARY STRATEGICZNE

I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

W realizacji działań dedykowanych osobom i środowiskom zagrożonym wykluczeniem społecznym szczególne znaczenie przypisane zostało problemowi osób bezdomnych. Ważne znaczenie przypisano także podejmowaniu działań zapobiegających wykluczeniu społecznemu osób opuszczających zakłady karne i uchodźcom, a w zakresie osiągnięcia zamierzonych celów za niezwykle ważne uznano rolę społeczności lokalnej.

1. Głównym stymulatorem i organizatorem miejskiej polityki w zakresie zapobiegania i ograniczania zjawiska bezdomności, a także tworzeniu systemu zapobiegania marginalizacji osób bezdomnych był i jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz placówki mu podległe. W działaniach na rzecz osób bezdomnych, podobnie jak w całym kraju, uczestniczą inne organy i instytucje publiczne, Straż Miejska i Policja, a także organizacje pozarządowe, stowarzyszenia i fundacje. Są wśród nich Caritas, PCK, Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta, Polski Komitet Pomocy Społecznej, a także wiele mniejszych. Niezwykle ważną i pożyteczną rolę w tym zakresie odgrywa powołane z inicjatywy Radnych niezależne Porozumienie na Rzecz Wychodzenia z Bezdomności. W drodze ogłoszonego na lata 2016-2019 konkursu zadanie zabezpieczenia schronienia bezdomnym mieszkańcom Bydgoszczy realizuje Fundacja Inkubator Społeczny. Organizacja prowadzi dwie placówki :

- schronisko dla mężczyzn przy ul. Fordońskiej 422, dysponujące 200 miejscami całodobowego pobytu (w tym 165 miejsc w schronisku i 35 w noclegowni) oraz punktu pomocy osobom nietrzeźwym z 18-stoma całodobowymi miejscami (15 dla mężczyzn i 3 dla kobiet)
- schronisko dla kobiet przy ul. Polanka 9, dysponujące 168 miejscami całodobowego pobytu.

Aktualna umowa na prowadzenie ww. placówek obowiązuje do 31 grudnia 2019 roku i uwzględnia dotację z budżetu miasta na kwotę 1.991.000 zł. rocznie. Ponadto Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej podpisał z wyżej wymienioną Fundacją porozumienia o partnerstwie w realizacji projektów unijnych dotyczących tworzenia mieszkań dla osób niesamodzielnych bezdomnych i zagrożonych bezdomnością. Dotychczasowa realizacja projektów przyczyniła się do znaczącego spadku osób bezdomnych przebywających w schroniskach.

Na dzień 31 grudnia 2018 r. w Bydgoszczy funkcjonowały 32 mieszkania wspomagane o profilu wspieranym oraz 1 mieszkanie wspomagane o profilu treningowym, w których zamieszkały

osoby bezdomne. Liczbę **funkcjonujących** na dzień 31 grudnia 2018 r. mieszkań wspomaganych o profilu wspieranym utworzonych w poszczególnych latach obrazuje poniższa tabela:

Mieszkania	2016	2017	2018
wspomagane	0	20 dla 53 osób	13 dla 39 osób
- w tym wspierane	0	19 dla 51 osób	13 dla 39 osób
- w tym treningowe	0	1 dla 2 osób	0

Liczbę osób bezdomnych, które do dnia 31 grudnia 2018 r. otrzymały schronienie w utworzonych mieszkaniach wspieranym w poszczególnych latach objętych kontrolą obrazuje poniższa tabela:

Mieszkania	2016	2017	2018
wspomagane	0	54*	41**
- w tym wspierane	0	52	41
- w tym treningowe	0	2	0

Źródło: MOPS w Bydgoszczy

*Liczba osób, którym udzielono schronienia jest większa niż liczba miejsc w mieszkaniach wspieranym, ponieważ

w przypadku np. zgonu lub skierowania mieszkańca do DPS (Dom Pomocy Społecznej) do mieszkania na wolne miejsce była kierowana kolejna osoba.

**Po zakończeniu realizacji projektu „Projekt mieszkania wspierane w Bydgoszczy” MOPS w Bydgoszczy skierował do mieszkania wspieranego 2 osoby zagrożone bezdomnością, które nie przebywały w schronisku.

Mieszkania zostały utworzone w ramach projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego:

1. „Projekt mieszkania wspierane w Bydgoszczy” – wartość 795 925 zł, w tym dofinansowanie 716 329,00 zł; wkład własny 79 596,00 zł. Utworzono 10 mieszkań (26 miejsc), funkcjonuje 8 mieszkań (32 miejsca; 6 miejsc przeniesiono z projektu „Wykluczeni – udomowieni. Przepis na zmianę” 1 lipca 2018 r.)

2. „Wykluczeni – udomowieni. Przepis na zmianę” – wartość 795 925 zł, w tym dofinansowanie 716 332,50 zł; wkład własny 79 592,50 zł. Utworzono 13 mieszkań (25 miejsc), funkcjonuje 11 mieszkań (19 miejsc; 6 miejsc przeniesiono do projektu „Projekt mieszkania wspierane w Bydgoszczy” 1 lipca 2018r.).

3. „Przepis na dom” – wartość 1 307 196,00 zł, w tym dofinansowanie 1 202 620,32 zł; wkład własny 104 575,68 zł. Utworzono 7 mieszkań dla 20 osób

4. „zaDOMowieni” - wartość projektu 884 437,50 zł, w tym dofinansowanie 813 682,50 zł, wkład własny 70 755,00 zł. Utworzono 6 mieszkań dla 19 osób.

W związku z zakończeniem projektu przez Fundację Inkubator Społeczny w 8 mieszkaniach przy ul. Techników z dniem 1 lipca 2018 r. prowadzenie mieszkań w ramach trwałości projektu przejął i realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Spośród osób, którym przyznano miejsce w mieszkaniu wspomagany wspieranym lub treningowym Indywidualnymi Programami Wychodzenia z Bezdomności objęto **93 osoby** bezdomne. Badanie ewaluacyjne końcowe dotyczące liczby osób, które dzięki projektom wyszły z bezdomności Inkubator Społeczny przeprowadzi na koniec 2019r. Poniższa tabela odzwierciedla stan bezdomnych przebywających w poszczególnych placówkach w latach 2016 – 2018

Wyszczególnienie	XII 2016	XII 2017	XII 2018
Liczba osób bezdomnych, którym udzielono schronienia w tym:	455	401	296
schronisku dla bezdomnych mężczyzn	335	290	202
schronisku dla bezdomnych kobiet i matek z dziećmi	120	111	94
w mieszkaniu wspomagany w tym:	0	54	95

wspomagany treningowy	0	2	2
wspomagany wspieranym	0	52	93

Znowelizowana w roku 2017 i 2018 ustawa o pomocy społecznej wprowadziła nowe standardy świadczonych w schroniskach, noclegowniach i ogrzewalniach podstawowych usług, standardy obiektów, w których się one mieszczą oraz kwalifikacje osób tam zatrudnionych. Ustanowiono też nowy rodzaj placówki udzielającej schronienia tj. schroniska świadczącego usługi opiekuńcze. Na mocy rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 kwietnia 2017r. (z późn. zm.) nałożony został na gminę obowiązek przestrzegania i osiągnięcia owych standardów do roku 2020. Mając na względzie te uwarunkowania oraz potrzeby Wydział Inwestycji Urzędu Miasta przystąpił do opracowania koncepcji funkcjonowania schronisk. Pomimo wysokich nakładów finansowych w budżecie miasta uwzględniono koszty wykonania dokumentacji projektowej oraz koszty określonych prac. Aktualnie trwa remont węzła cieplnego oraz instalacji ciepłej wody użytkowej i przygotowana jest dokumentacja dalszej przebudowy, termomodernizacji, dostosowania obiektu przy ulicy Polanka do potrzeb schroniska dla kobiet i mężczyzn oraz utworzenia schroniska z usługami opiekuńczymi. Podobne prace projektowe wykonywane są w stosunku do obiektów przy ulicy Fordońskiej gdzie powstanie zgodna ze standardami noclegownia.

Realizując wskazane w strategii cele szczegółowe, w marcu 2018 r., rozstrzygnięty został otwarty konkurs ofert na zadanie z zakresu pomocy społecznej pn. „**Zapewnienie schronienia dla osób bezdomnym w formie ogrzewalni**”. Tym samym Miasto Bydgoszcz, reprezentowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, zawarło umowę na realizację przedmiotowego zadania ze Zgromadzeniem Sióstr Albertynek. Ogrzewalnia zapewniająca aktualnie 25 miejsc znajduje się na ulicy Koronowskiej 15 i prowadzi działalność od 1 października do 30 kwietnia, przez 7 dni w tygodniu, w godzinach od 18 wieczorem do 8 rano.

2. Jak wykazano wyżej jedną z przyczyn udzielania pomocy społecznej jest opuszczanie zakładów karnych i aresztów śledczych. Skala ta nie jest duża i co ważne liczba osób, które zwracają się o określone formy wsparcia maleje. Główną przyczyną interwencji socjalnej jest brak miejsca zamieszkania oraz brak pracy. Wielokrotnie też osoby opuszczające zakłady penitencjarne stają się klientami ośrodków pomocy po wyczerpaniu środków, które otrzymały w ramach tzw. pomocy postpenitencjarnej. W zakresie tym istotnym pozostaje sposób przygotowania osadzonych do opuszczenia zakładów oraz współpraca między jednostkami penitencjarnymi, a jednostkami samorządu terytorialnego.

Liczba osób, którym ośrodek udzielił wsparcia

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Liczba osób	118	97	66

Źródło: MOPS w Bydgoszczy

Liczba osób, które po powrocie z ZK/Aś otrzymała pracę oraz liczba osób, które powróciły do rodziny

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Liczba osób, która otrzymała pracę	14	22	19
Liczba osób, która powróciła do rodziny	42	45	38

Źródło: MOPS w Bydgoszczy

W latach 2016-2018, na mocy porozumienia z Sądem Okręgowym w Bydgoszczy i współpracy z ośrodkami kuratorskimi realizowany był i jest nadal program wykonywania przez skazanych kar orzeczonych w formie prac użytecznych, czyli możliwości „odpracowania” orzeczonej kary na rzecz placówek użyteczności społecznej. M.in. skutecznie ten program realizowany jest w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej. W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej oraz w Zespole Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Wsparcia i Bydgoskim Zespole Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Bydgoszczy od 2016 do 2018 roku (włącznie) przyjęto 556 osób skazanych wyrokiem Sądu Rejonowego w Bydgoszczy w celu wykonania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne. W zakresie organizacji powyższego rozwiązania gmina Bydgoszcz uznana jest za jeden z najlepiej działających regionów w kraju. Liczbę osób skierowanych i skazanych, którzy wykonali orzeczone kary ilustruje poniższa tabela:

ROK	Liczba osób skazanych	Ilość skazanych, którzy odpracowali wyroki
2016	137	82
2017	224	115
2018	195	83
	Ogółem: 556	Ogółem: 280

Źródło: Dział Organizacyjno-Administracyjny MOPS w Bydgoszczy

3. Na podstawie ustawy o pomocy społecznej oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 kwietnia 2015 r. w sprawie udzielania pomocy cudzoziemcom (Dz. U. z 2016 r. poz. 1837 ze zm.) cudzoziemiec realizujący Indywidualny Program Integracji ma prawo do korzystania ze świadczeń finansowych. W latach 2016-2018 kontynuowano realizację Indywidualnego Programu Integracji dla cudzoziemców, którzy osiedlili się w Bydgoszczy.

W 2016 r. przyznano pomoc 1 rodzinie, natomiast w latach 2017-2018 z pomocy skorzystały 2 rodziny. Świadczenia przeznaczone były na utrzymanie, pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego, tłumaczenia dokumentów oraz udział tłumacza przy załatwianiu spraw urzędowych. Na terenie miasta do tej pory nie wystąpił problem z osiedlaniem się uchodźców. W ocenianym okresie przyznawano pomoc również finansową osobom, rodzinom z Ukrainy i Białorusi posiadającym Kartę Polaka. W roku 2017 z pomocy skorzystało 31 rodzin, w 2018 - 26 rodzin.

4. Uchwałą Nr LIX/1248/18 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 25 kwietnia 2018 roku przyjęto Program Aktywności Lokalnej Miasta Bydgoszczy na lata 2018 – 2025. Celem głównym Programu jest realizowanie polityki integracji społecznej poprzez aktywizowanie lokalnej społeczności, ze szczególnym uwzględnieniem środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym i tym samym przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego. Realizacji celu głównego służą instrumenty aktywnej integracji o charakterze społecznym, edukacyjnym i zdrowotnym. Działania w ramach Programu zakładają stopniowe przechodzenie od działań zabezpieczających i osłonowych do aktywizujących, w pierwszym rzędzie realizowanych w ramach pracy socjalnej. Oznacza to uruchomienie różnorodnych instrumentów aktywnej integracji, których ostatecznym celem jest szeroko rozumiana integracja społeczna, tj. pełne uczestnictwo osób i rodzin w życiu społecznym. Do najważniejszych celów programu należą aktywna integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, stworzenie płaszczyzny dialogu obywatelskiego, poprawa jakości życia poprzez zaspokajanie potrzeb społecznych, wskazanie wzorców prawidłowych postaw społecznych oraz aktywizowanie do zaangażowania w sprawy lokalne.

Priorytetem podejmowanych działań jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, które oznacza brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych oraz rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich. Należy podkreślić, że nawet najlepiej zorganizowana pomoc nie rozwiąże w pełni istniejących problemów. Głównym założeniem działań aktywizujących społeczność lokalną jest wspieranie i wzmacnianie potencjału społecznego oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Włączenie osób wykluczonych w aktywne życie społeczne, nabieranie wiary we własne możliwości, rosnąca duża nadzieja na powrót do aktywnego życia w społeczeństwie. Postępowanie takie jest zgodne z podstawowymi zasadami życia społecznego, a w szczególności zasadą pomocniczości, partycypacji społecznej i współodpowiedzialności.

II. Promocja zatrudnienia i aktywizacja zawodowa bezrobotnych mieszkańców Bydgoszczy

Bezrobocie było i pozostaje nadal jednym z istotnych problemów społecznych, wpływających na codzienne życie, a zwłaszcza utrudniającym możliwość zaspokajania podstawowych potrzeb. Niezależnie od założeń strategii rozwiązywania problemów społecznych Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy realizuje program „Przeciwdziałania bezrobociu, promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy – do 2020 roku”, który został przyjęty Uchwałą Nr XII/159/15 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 27 maja 2015r. i zakłada ograniczanie zjawiska bezrobocia oraz zmniejszenie udziału osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Pożądanymi efektami realizacji tego programu jest zwiększenie motywacji oraz umiejętności osób bezrobotnych do samodzielnego poszukiwania pracy lub prowadzenia działalności gospodarczej i dodatkowe miejsca pracy. Kompleksowa informacja o sposobie i zakresie realizacji ww. programu, corocznie przedstawiana jest w formie uchwały Radzie Miasta Bydgoszczy.

Stąd też w niniejszym opracowaniu ograniczono informacje do określenia przedmiotu i zakresu podstawowych działań oraz sformułowania ogólnych wniosków.

1. Utrzymująca się od roku 2016 tendencja spadkowa spowodowała, że na dzień 31 grudnia 2018r. liczba osób bezrobotnych osiągnęła poziom 5.982 osoby, tym samym wobec poziomu z roku 2016 sytuacja na bydgoskim rynku pracy uległa znacznej poprawie. Utrzymuje się jednak niekorzystna struktura osób bezrobotnych. M.in. kobiety - stanowiły **58,1%** ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, osoby bezrobotne do 30 roku życia - stanowiły **19,9%** ogółu zarejestrowanych bydgoszczan, osoby długotrwale bezrobotne - stanowiły **48,5%** ogółu zarejestrowanych bydgoszczan, kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka - stanowiły **20,0%** ogółu zarejestrowanych bydgoszczan, osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia - stanowiły **29,2%** ogółu zarejestrowanych bydgoszczan, osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych - stanowiły **32,1%** ogółu zarejestrowanych bydgoszczan, osoby bezrobotne bez wykształcenia średniego - stanowiły **52,0%** ogółu zarejestrowanych bydgoszczan, osoby niepełnosprawne - stanowiły **7,5%** ogółu zarejestrowanych bydgoszczan.

Zauważalna w naszym mieście tendencja spadkowa to dobry prognostyk na najbliższe lata, jednak dalsze zmniejszanie liczby bezrobotnych oraz niwelowanie negatywnych skutków tego zjawiska musi pozostać jednym z priorytetów strategii. Można dokonać tego poprzez wsparcie osób pozostających bez pracy jak i pracodawców. W zakresie tym należy oczekiwać zwiększenia mobilności od samych bezrobotnych, a jednocześnie dążyć do rozwoju przedsiębiorczości, rozwijania pośrednictwa pracy i usług w zakresie doradztwa zawodowego, jak i tworzenia lokalnego partnerstwa na rzecz pozyskiwania środków finansowych na tworzenie miejsc pracy i efektywności zawodowej. Szczegółowe dane liczbowe określające stopy bezrobocia i zmiany w liczbie bezrobotnych w okresie objętym sprawozdaniem ilustrują poniższe tabele:

STOPA BEZROBOCIA

Okres	<i>Polska</i> %	Województwo %	Bydgoszcz %
styczeń 2016r.	10,2	13,8	5,7
luty 2016r.	10,2	13,9	5,7
marzec 2016r.	9,9	13,5	5,6
kwiecień 2016r.	9,4	13,0	5,4
maj 2016r.	9,1	12,6	5,2
czerwiec 2016r.	8,7	12,2	5,1
lipiec 2016r.	8,5	11,9	5,0
sierpień 2016r.	8,4	11,8	5,0
wrzesień 2016r.	8,3	11,7	4,9
październik 2016r.	8,2	11,6	4,9
listopad 2016r.	8,2	11,7	4,9
grudzień 2016r.	8,3	12,1	4,8
styczeń 2017r.	8,5	12,4	5,0
luty 2017r.	8,4	12,3	5,0
marzec 2017r.	8,0	11,9	4,8
kwiecień 2017r.	7,6	11,3	4,6
maj 2017r.	7,3	10,9	4,4
czerwiec 2017r.	7,0	10,5	4,3
lipiec 2017r.	7,0	10,4	4,3
sierpień 2017r.	7,0	10,2	4,3
wrzesień 2017r.	6,8	10,1	4,2
październik 2017r.	6,6	9,8	4,0
listopad 2017r.	6,5	9,8	4,0
grudzień 2017r.	6,6	9,9	3,9
styczeń 2018r.	6,8	10,3	4,1
luty 2018r.	6,8	10,2	4,0

marzec 2108r.	6,6	9,8	3,9
kwiecień 2018r.	6,3	9,4	3,8
maj 2018r.	6,1	9,1	3,8
czerwiec 2018r.	5,8	8,8	3,7
lipiec 2018r.	5,8	8,7	3,7
sierpień 2018r.	5,8	8,6	3,7
wrzesień 2018r.	5,7	8,6	3,6
październik 2018r.	5,7	8,5	3,6
listopad 2018r.	5,7	8,6	3,6
grudzień 2018r.	5,8	8,8	3,6

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy

ZMIANY W LICZBIE BEZROBOTNYCH

Miesiąc	Liczba bezrobotnych w PUP ogółem	Bydgoszcz	Zmiana w stosunku do poprzedniego miesiąca (dla Bydgoszczy)
styczeń 2016r.	13.055	9.360	+557
luty 2016r.	13.214	9.456	+96
marzec 2016r.	12.850	9.273	-183
kwiecień 2016r.	12.399	8.942	-331
maj 2016r.	11.764	8.563	-379
czerwiec 2016r.	11.491	8.375	-188
lipiec 2016r.	11.360	8.272	-103
sierpień 2016r.	11.301	8.220	-52
wrzesień 2016r.	11.251	8.175	-45
październik 2016r.	11.165	8.103	-72
listopad 2016r.	11.181	8.072	-31
grudzień 2016r.	11.164	8.012	-60
styczeń 2017r.	11.737	8.379	+367
luty 2017r.	11.702	8.359	-20
marzec 2017r.	11.234	7.995	-364
kwiecień 2017r.	10.764	7.662	-333
maj 2017r.	10.389	7.405	-257
czerwiec 2017r.	10.018	7.166	-239
lipiec 2017r.	10.079	7.244	+78
sierpień 2017r.	9.975	7.157	-87
wrzesień 2017r.	9.665	6.977	-180
październik 2017r.	9.322	6.667	-310
listopad 2017r.	9.319	6.640	-27
grudzień 2017r.	9.209	6.560	-80
styczeń 2018r.	9.635	6.822	+262
luty 2018r.	9.562	6.741	-81
marzec 2018r.	9.281	6.605	-136
kwiecień 2018r.	8.986	6.439	-166
maj 2018r.	8.805	6.335	-104
czerwiec 2018r.	8.678	6.206	-129
lipiec 2018r.	8.600	6.188	-18
sierpień 2018r.	8.594	6.214	+26
wrzesień 2018r.	8.512	6.137	-77

październik 2018r.	8.463	6.087	-50
listopad 2018r.	8.369	6.017	-70
grudzień 2018r.	8.352	5.982	-35

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy

NAPLYW I ODPLYW Z BEZROBOCIA W BYDGOSZCZY

	Liczba osób bezrobotnych	Napływ	Odływ	
			Ogółem	Z tytułu podjęcia pracy
I. 2016r.	9.360	1.440	883	507
II. 2016r.	9.456	1.416	1.320	732
III. 2016r.	9.273	1.501	1.684	836
IV. 2016r.	8.942	1.229	1.560	739
V. 2016r.	8.563	1.009	1.388	578
VI. 2016r.	8.375	1.104	1.292	587
VII. 2016r.	8.272	1.159	1.262	570
VIII. 2016r.	8.220	1.139	1.191	505
IX. 2016r.	8.175	1.374	1.419	809
X. 2016r.	8.103	1.322	1.394	719
XI. 2016r.	8.072	1.108	1.139	643
XII. 2016r.	8.012	1.041	1.101	617
31.12.2016r.	8.012	14.842	15.633	7.842
Różnica 31.12.2015r. - 31.12.2016r. = - 791. tj. - 9,0%				
I. 2017r.	8.379	1.273	906	506
II. 2017r.	8.359	1.002	1.022	501
III. 2017r.	7.995	1.056	1.420	680
IV. 2017r.	7.662	905	1.238	523
V. 2017r.	7.405	909	1.166	495
VI. 2017r.	7.166	906	1.145	518
VII. 2017r.	7.244	1.006	928	391
VIII. 2017r.	7.157	1.048	1.135	502
IX. 2017r.	6.977	1.125	1.305	744
X. 2017r.	6.667	1.115	1.425	628
XI. 2017r.	6.640	1.048	1.075	567
XII. 2017r.	6.560	780	860	463
31.12.2017r.	6.560	12.173	13.625	6.518
Różnica 31.12.2016r. - 31.12.2017r. = - 1.452 osoby tj. - 18,1%				
I. 2018r.	6.822	1.117	855	436
II. 2018r.	6.741	788	869	423
III. 2018r.	6.605	919	1.055	481
IV. 2018r.	6.439	965	1.131	583
V. 2018r.	6.335	763	867	391
VI. 2018r.	6.206	796	925	383
VII. 2018r.	6.188	925	943	404
VIII. 2018r.	6.214	859	833	358
IX. 2018r.	6.137	886	963	564
X. 2018r.	6.087	944	994	585
XI. 2018r.	6.017	825	895	526
XII. 2018r.	5.982	742	777	463
31.12.2018r.	5.982	10.529	11.107	5.597

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy

Działania skierowane do beneficjentów Powiatowego Urzędu Pracy obejmowały m.in. podniesienie posiadanych lub nabycie nowych umiejętności i kwalifikacji, pożądanych na rynku pracy poprzez uczestnictwo w szkoleniach, nabycie umiejętności praktycznych do wykonywania pracy poprzez uczestnictwo w stażach, promocję przedsiębiorczości wśród osób bezrobotnych poprzez wsparcie w formie udzielania środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej, objęcie usługami poradnictwa zawodowego oraz objęcie usługami pośrednictwa pracy.

Istotne znaczenie ma fakt, że przy realizacji wszystkich usług i instrumentów rynku pracy, w tym projektów przestrzegana jest zasada równych szans oraz bezwzględny zakaz dyskryminacji, z uwagi na niepełnosprawność, płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, opinie polityczne lub wszelkie inne opinie, przynależność do mniejszości narodowych, majątek, urodzenie, wiek lub orientację seksualną.

W zakresie realizacji działań zwraca uwagę uczestnictwo osób bezrobotnych w szeregu programach i projektach umożliwiających realizację określonych celów, w tym aktywizację osób do 30 roku życia, zwłaszcza młodzieży NETT, osób powyżej 50 roku oraz osób niepełnosprawnych. Istotnym elementem działalności pozostawało poradnictwo zawodowe. Nie sposób wymienić wszystkich przedsięwzięć. Do najważniejszych należały m.in. programy „Wsparcie aktywności zawodowej osób bezrobotnych w Bydgoszczy i powiecie bydgoskim”, „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w Bydgoszczy i powiecie bydgoskim”, „Kadry 45 plus”, „Kadry 50 plus”, „Młodzi-Aktywni” na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych do 30 roku życia, „Dotacja na start” na rzecz wsparcia rozwoju przedsiębiorczości, „Mobilni na rynku pracy na rzecz osób w wieku od 18 do 35 roku życia, należących do tzw. grupy NEET.

2. Niezwykle istotnym instrumentem działań na rzecz promocji zatrudnienia i aktywizacji bezrobotnych odgrywa reintegracja społeczna i zawodowa osób długotrwale bezrobotnych realizowana w Centrum Integracji Społecznej. Centrum przyjmując osoby do programu stwarza im wymierną szansę, możliwość praktyki zawodowej (w danym warsztacie adaptacyjno-szkoleniowym), zdobycie umiejętności i kwalifikacji zawodowych a poprzez sumienność, rzetelność, zaangażowanie danego uczestnika programu na praktyce stwarza w/wym. szansę na zatrudnienie. Indywidualny Program Zatrudnienia Socjalnego zakłada osiągnięcie dwóch kategorii celów. Po pierwsze reintegracja społeczna czyli umożliwienie ww. osobom osiągnięcia pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu. Druga kategoria – reintegracja zawodowa – ma na celu poprawienie pozycji na rynku pracy i umożliwienie zdobycia przez Uczestnika Programu zatrudnienia. W zajęciach uczestniczy średnio 50 osób każdego miesiąca. Wszystkie osoby biorące udział w zajęciach w Centrum objęte zostają kompleksowym wsparciem w ramach świadczonych usług, które pozwolą im na podjęcie działań umożliwiających samodzielnie i niezależne funkcjonowanie w społeczeństwie, a tym samym przezwycięzenie dotychczasowego wykluczenia społecznego.

Rezultat działań centrum na rzecz uczestników indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego za lata 2016-2018 ilustrują poniższe tabele:

	rok	Liczba Uczestników IPZS				
		Udział	Zakończenie	W trakcie	Podjęcie zatrudnienia	Pod. zatrud.%
2016-2018	2016	125	84	41	58	69,05
	2017	125	86	39	61	70,93
	2018	126	77	49	45	58,44
			247		164	66,4

	Uczestnicy IPZS podjęcie zatrudnienia na zasadzie								
	Zatrudnienia wspieranego, zatrudnienie subsydiowane – pierwsza umowa na rok			Bez zatrudnienia wspieranego			Ogółem		
	Kobieta	Mężczyzna	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	Ogółem
2016	11	13	24	17	17	34	28	30	58
2017	14	11	25	16	20	36	30	31	61
2018	1	1	2	19	17	36	23	22	45
	26	25	51	52	54	106	81	83	164

Źródło: Centrum Integracji Społecznej w Bydgoszczy

III. Wspieranie rodziny i opieka nad dziećmi w procesie opiekuńczo-wychowawczym oraz systemie wsparcia społecznego i pieczy zastępczej.

Przyjęty w strategii rozwiązywania problemów społecznych i realizowany model oddziaływań w omawianym obszarze problemowym oparty jest na podstawowych filarach tj. świadczeniach społecznych i rodzinnych, wspieraniu rodziny w procesie opiekuńczo-wychowawczym i edukacyjnym oraz pieczy zastępczej, rodzinnej i instytucjonalnej. Należy do największych przedmiotowo i podmiotowo oraz generujących najwięcej celów.

1. Większość zadań z zakresu **System świadczeń społecznych i rodzinnych** to zadania zlecone z zakresu administracji rządowej wypłacane ze środków budżetu państwa. Wyjątek stanowią jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia dziecka oraz wypłata dodatków mieszkaniowych które finansowane są przez gminę. Zadania te realizuje Wydział Świadczeń Rodzinnych Urzędu Miasta Bydgoszczy. Ponieważ wydział ten nie ma prawnych możliwości inicjowania innych form wsparcia dla mieszkańców, informację o zakresie udzielonej pomocy w latach 2016 – 2018 ograniczono do przedstawienia danych liczbowych:

Lp.	RODZAJ ŚWIADCZENIA	ILOŚĆ RODZIN POBIERAJĄCYCH ŚWIADCZENIA		
		rok 2016	rok 2017	rok 2018
1.	ŚWIADCZENIA RODZINNE W TYM:	17 144	17 216	17 569
	a) Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka - środki rządowe	2684	2573	2 470
	b) Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka - środki gminne /art. 22 a ustawy o świadczeniach rodzinnych	890	850	736
2.	ŚWIADCZENIA WYCHOWAWCZE 500+	19 408	22 133	20 892
3.	ŚWIADCZENIA „DOBRY START”	----	----	32 656
4.	JEDNORAZOWE ŚWIADCZENIA „ ZA ŻYCIEM”	----	44	51
5.	ŚWIADCZENIA ALIMENTACYJNE	3 725	3 506	3 160
6.	DODATKI MIESZKANIOWE	10 858	10 346	9 798
7.	DODATKI ENERGETYCZNE	3 847	3 265	3 834

8.	STYPENDIA SZKOLNE	2 136	1 853	1 407
9.	ZASIŁKI SZKOLNE	29	34	24

Źródło: Wydział Świadczeń Rodzinnych Urzędu Miasta Bydgoszczy

2. Instytucjonalna opieka nad dzieckiem na terenie miasta Bydgoszczy realizowana była i jest nadal przez Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych. W strukturze BZPOW działają **placówki interwencyjne**, nakierowane na przyjęcia dzieci i młodzieży z terenu miasta Bydgoszczy w sytuacji kryzysowej, wymagającej zabezpieczenia profesjonalnej opieki i zabezpieczenia w formie zamieszkania, odzieży, leków itp. oraz **placówki socjalizacyjne** obejmujące mieszkania usamodzielnienia, w których przebywają wychowankowie do czasu usamodzielnienia się nie dłużej jednak niż do 25 roku życia, jeżeli się uczą. W **2016 roku** do placówek BZPOW przyjęto w trybie interwencyjnym: 81 dzieci i młodzieży w tym roku opuściło placówki interwencyjne – 81 dzieci i młodzieży, do placówek socjalizacyjnych /długi pobyt/ przybyło 56 dzieci i młodzieży, w ciągu roku odeszło z tych placówek 55 wychowanków; w **2017 roku** do placówek BZPOW przyjęto w trybie interwencyjnym: 73 dzieci i młodzieży w tym roku opuściło placówki interwencyjne – 71 dzieci i młodzieży, do placówek socjalizacyjnych /długi pobyt/ przybyło 35 dzieci i młodzieży, w ciągu roku odeszło z tych placówek 41 wychowanków; w **2018 roku** do placówek BZPOW przyjęto w trybie interwencyjnym: 59 dzieci i młodzieży w tym roku opuściło placówki interwencyjne – 66 dzieci i młodzieży, do placówek socjalizacyjnych /długi pobyt/ przybyło 41 dzieci i młodzieży, w ciągu roku odeszło z tych placówek 14 wychowanków. W 2018 roku zrealizowano zaplanowane działanie w postaci przekształcenia 30-osobowej placówki przy ul. Stolarskiej 2 w **dwie placówki** 14-osobowe tj. Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą typu specjalistyczno-terapeutycznego przy ul. Stolarskiej 2/1, z ustalonym limitem 14 miejsc oraz

Placówkę Opiekuńczo - Wychowawczą typu interwencyjnego przy ul. Stolarska 2/2, z ustalonym limitem 14 miejsc.

3. Działania na rzecz wzmocnienia roli i funkcji rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej odbywa się poprzez organizowanie asysty rodzinnej oraz poradnictwa rodzinnego w formie konsultacji indywidualnych i zajęć grupowych. Zadanie realizował Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, zarejestrowany jako jednostka poradnictwa specjalistycznego w rejestrze prowadzonym przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego. Działania w tym zakresie uznano za priorytetowe. Asystenci pracowali z rodzinami, u których występowało wiele sprzężonych problemów, m.in. niskie kompetencje opiekuńczo-wychowawcze, niskie umiejętności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, uzależnienia, bezrobocie, ubóstwo, zła sytuacja mieszkaniowa, przewlekła choroba, niepełnosprawność, przemoc, wyuczona bezradność, zaburzenia psychiczne. Poniższe tabele ilustrują zakres podmiotowy i przedmiotowy działalności w tym zakresie w latach 2016-2018:

Zatrudnienie asystentów rodziny	2016	2017	2018
liczba zatrudnionych asystentów rodziny	9	11	12

źródło: MOPS Bydgoszcz

Rodziny objęte asystą rodzinną	2016	2017	2018
liczba rodzin, które podjęły współpracę z asystentem rodziny w danym roku	53	65	56
w tym z postanowienia Sądu	32	48	38
całkowita liczba rodzin objętych asystą rodzinną w danym roku	143	141	122
w tym z postanowienia Sądu	103	91	85
całkowita liczba dzieci w rodzinach objętych asystą rodzinną w danym roku	340	366	295

w tym liczba dzieci w rodzinach objętych asystą rodzinną z postanowienia Sądu	164	238	207
---	-----	-----	-----

źródło: Dział Wsparcia i Asysty Rodzinnej MOPS Bydgoszcz

Poradnictwo specjalistyczne	2016	2017	2018
liczba rodzin korzystających z konsultacji i poradnictwa specjalistycznego	210	169	184
liczba udzielonych konsultacji i poradnictwa specjalistycznego	742	762	729
liczba konsultacji prawnych	384	456	457

źródło: Dział Wsparcia i Asysty Rodzinnej MOPS Bydgoszcz

Zajęcia grupowe	2016	2017	2018
liczba osób uczestniczących w zajęciach grupowych w danym roku	224	218	162

źródło: Dział Wsparcia i Asysty Rodzinnej MOPS Bydgoszcz

Ponadto, w okresie sprawozdawczym, organizowane były festyny rodzinne, spotkania dla rodzin o charakterze edukacyjnym (m.in. w zakresie bezpieczeństwa, ekologii, finansów domowych), okolicznościowym (spotkania świąteczne) i integracyjnym (obchody Dnia Rodziny). W ramach promocji różnych form spędzania wolnego czasu rodziców z dziećmi organizowano dostęp do oferty kulturalno-edukacyjnej i sportowej miasta.

Działaniem na rzecz wspierania rodziny, będącym przykładem współpracy interdyscyplinarnej jest współpraca asystentów rodziny i psychologów z Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, w ramach którego są powoływani do grup roboczych prowadzących działania wspierające rodziny dotknięte przemocą.

Liczba rodzin dotkniętych przemocą objętych wsparciem asystenta rodziny	2016	2017	2018
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w których prowadzona jest procedura „Niebieskiej Karty”	1495	1412	1166
w tym liczba dzieci w rodzinach objętych procedurą „Niebieskiej Karty”	550	432	328

Źródło: Zespół Interdyscyplinarny w Bydgoszczy

4. Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej oraz szeroko rozumiane wsparcie funkcjonujących rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka stanowi nadal priorytet w realizacji celów określonych w strategii oraz obowiązującego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej. Na terenie Miasta Bydgoszczy funkcjonują **spokrewnione i niezawodowe rodziny zastępcze**, które ustanawiane są przez Sąd oraz **zawodowe formy rodzinnej pieczy zastępczej i rodzinne domy dziecka** zatrudniane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy na podstawie umowy zlecenia. Poniższe tabele ilustrują zakres podmiotowy i przedmiotowy działalności w tym zakresie w latach 2016-2018:

Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka funkcjonujących na terenie Miasta Bydgoszczy wg stanu na koniec roku w latach 2016-2018.

Typ rodziny	2016 (stan na 31.12.2016)	2017 (stan na 31.12.2017)	2018 (stan na 31.12.2018)
Spokrewnione Rodziny Zastępcze	250	237	234
Niezawodowe Rodziny Zastępcze	79	89	84
Zawodowe Rodziny Zastępcze, w tym:	16	14	14

- specjalistyczne - pełniące funkcję pogotowia rodzinnego			
Rodzinne Domy Dziecka	5	5	6
Razem	350	345	338

Źródło: Dział Rodzinnej Pieczy Zastępczej MOPS Bydgoszcz

Liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Miasta Bydgoszczy wg stanu na koniec roku w latach 2016-2018.

Typ rodziny	2016 (stan na 31.12.2016)	2017 (stan na 31.12.2017)	2018 (stan na 31.12.2018)
Spokrewnione Rodziny Zastępcze	301	287	285
Niezawodowe Rodziny Zastępcze	100	114	103
Zawodowe Rodziny Zastępcze, w tym:	39	41	46
-specjalistyczne			
-pełniące funkcję pogotowia rodzinnego			
Rodzinne Domy Dziecka	33	36	44
Razem	473	478	478

Źródło: Dział Rodzinnej Pieczy Zastępczej MOPS Bydgoszcz

Liczba dzieci pochodzących z terenu miasta Bydgoszczy przebywających w pieczy rodzinnej na terenie innych powiatów na koniec roku w latach 2016-2018.

Liczba dzieci	2016 (stan na 31.12.2016)	2017 (stan na 31.12.2017)	2018 (stan na 31.12.2018)
Dzieci pochodzące z terenu Miasta Bydgoszczy w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie innego powiatu	69	78	74

Źródło: Dział Realizacji Świadczeń MOPS Bydgoszcz

W 2017 roku wdrożono działania dotyczące interwencyjnego umieszczania dzieci do 10 r.ż. bezpośrednio w zawodowych rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego. Na terenie Miasta Bydgoszczy funkcjonuje 9 zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, z czego 4 rodziny przyjmują dzieci w ramach interwencji przez całą dobę. Praktyka ta polega na pełnieniu przez rodziny zastępcze całodobowych dyżurów (według określonego harmonogramu), tj. pozostawaniu w gotowości do natychmiastowego zabezpieczenia miejsca dla najmłodszych dzieci. Metoda ta sprawdziła się i przyczyniła do tego, iż w momencie kryzysu w rodzinie naturalnej i podjętej interwencji, dzieci trafiają bezpośrednio do rodzinnej pieczy zastępczej, bez konieczności nawet krótkotrwałego pobytu w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Liczba dzieci przebywających w zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego w ciągu roku w latach 2016-2018.

Liczba dzieci	2016	2017	2018
Dzieci przebywające w Zawodowych Rodzinach Zastępczych pełniących funkcję Pogotowia Rodzinnego	61	58	69

Źródło: Dział Rodzinnej Pieczy Zastępczej MOPS Bydgoszcz

Ideę rodzicielstwa zastępczego promowano podczas wielu imprez odbywających się na terenie miasta, poprzez prowadzenie strony internetowej, prowadzenie prelekcji, reportaże TVP3, roznoszenie specjalnych

ulotek. Przygotowano także krótki film ukazujący funkcjonowanie zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej, który prezentowano podczas sesji wyjazdowej Radnych Rady Miasta Bydgoszczy w jednym z Rodzinnych Domów Dziecka.

Liczba szkoleń oraz liczba przeszkolonych osób w latach 2016-2018.

Typ szkolenia	2016		2017		2018	
	Liczba szkoleń	Liczba przeszkolonych osób	Liczba szkoleń	Liczba przeszkolonych osób	Liczba szkoleń	Liczba przeszkolonych osób
Szkolenie dla spokrewnionych rodzin zastępczych	6	64	8	40	4	15
Szkolenie dla niezawodowych rodzin zastępczych i zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej	2	18	1	8	1	12
Razem	8	82	9	48	5	27

Źródło: Dział Rodzinnej Pieczy Zastępczej MOPS Bydgoszcz

Poniżej przedstawiono liczbę utworzonych zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2016-2018.

Pozyskane rodziny i miejsca dla dzieci	2016		2017		2018	
	Liczba rodzin	Liczba miejsc dla dzieci	Liczba rodzin	Liczba miejsc dla dzieci	Liczba rodzin	Liczba miejsc dla dzieci
Utworzone nowe rodziny	2	6	0	0	2	7
Przekształcone istniejące rodziny w formie awansu w rodzinne domy dziecka	1	4	0	0	2	9
Razem	3	10	0	0	4	16

Źródło: Dział Rodzinnej Pieczy Zastępczej MOPS Bydgoszcz

Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka w okresie 2016-2018 objęte były szerokim spektrum wsparcia. Prowadzone były zarówno szkolenia i warsztaty dla opiekunów zastępczych, jak i warsztaty dla dzieci. Łącznie przeprowadzono **15** szkoleń / warsztatów dla opiekunów oraz **13** warsztatów dla dzieci. Kolejną formą pomocy dla rodzin zastępczych jest zapewnienie wsparcia w formie rodziny pomocowej. W rodzinach pomocowych w latach 2016-2018 łącznie umieszczono **98** dzieci, z czego umieszczenie **8** wynikało z nieprzewidzianych trudności w pełnieniu funkcji rodziny zastępczej i zdarzeń losowych, natomiast **90** zostało powierzonych pod opiekę rodzin pomocowych z uwagi na urlopy wypoczynkowe opiekunów zastępczych.

Wsparcie rodzin w formie rodzin pomocowych w latach 2016-2018.

Liczba rodzin korzystających ze wsparcia w formie rodzin pomocowych	2016	2017	2018
Zawodowe rodziny zastępcze	8	4	5
Rodzinne domy dziecka	3	1	2

Niezawodowa rodzina zastępcza	1	0	1
Spokrewniona rodzina zastępcza	1	1	1
Razem	13	6	9

Źródło: Dział Rodzinnej Pieczy Zastępczej MOPS Bydgoszcz

W latach 2016-2018 dla zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów organizowano 35 spotkań integracyjnych: Piknik z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego i Dnia Dziecka połączone z terenową grą rodzinną, licznymi zabawami i pieczeniem kielbasek przy ognisku oraz Spotkania Wigilijne w siedzibie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz 2 wyjazdy edukacyjne z elementami integracji do Wąbrzeźna i Zblewa. Rodziny zastępcze miały także zapewnioną możliwość korzystania z poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego oraz prawnego na terenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Specjaliści Działu Rodzinnej Pieczy Zastępczej w latach 2016-2018 udzielili **398** konsultacji psychologiczno-pedagogicznych oraz porad. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, rodziny zastępcze oraz prowadzących rodzinne dom dziecka obejmuje się na ich wniosek opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynator może mieć pod opieką łącznie nie więcej niż **15** rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. Wsparciem koordynatora obejmowana jest każda rodzina zastępcza powstała po 01.01.2012r.

Liczba koordynatorów zatrudnionych w latach 2016-2018.

Liczba koordynatorów	2016	2017	2018
Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej	11	13	14

Źródło: Dział Rodzinnej Pieczy Zastępczej MOPS Bydgoszcz

Na przestrzeni lat 2016-2018 objęto wsparciem także usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej. Z pomocy w zakresie umożliwienia zamieszkania w mieszkaniach chronionych na terenie Miasta Bydgoszczy skorzystało: w roku **2016** – **14** wychowanków, w roku **2017** – **15** wychowanków, w roku **2018** – **11** wychowanków.

5. Realizacji celów określonych w strategii w zakresie omawianego obszaru sprzyjała działalność placówek oświatowych, a zwłaszcza placówek wychowania pozaszkolnego jakimi są młodzieżowe domy kultury i Pałac Młodzieży. Zadania wspomnianych placówek obejmowały prowadzenie zajęć wspierających rozwój dzieci i młodzieży, mających na celu rozwijanie zainteresowań, uzdolnień, doskonalenie umiejętności oraz pogłębianie wiedzy, kształtowanie umiejętności spędzania czasu wolnego, kształtowanie poczucia własnej tożsamości i poszanowania dziedzictwa kulturowego regionu, kraju i innych kultur oraz przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym; organizowanie imprez, w szczególności przeglądów, wystaw, festiwali, wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży oraz działań alternatywnych wśród dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym; realizowanie programów edukacyjnych i profilaktyczno-wychowawczych. Pomocą zarówno uczniom i ich rodzicom, jak również nauczycielom służyły Poradnie Psychologiczno-Społeczne. Poniższe tabele przedstawiają zestawienia form pracy bezpośredniej w roku szkolnym 2017/2018.

	Psychologiczna	Pedagogiczna	Logopedyczna	Lekarska	Związana z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej
Dzieci do 3 roku życia	60	33	49	12	0
Dzieci w wieku przedszkolnym	341	277	2128	61	0
Uczniowie gimnazjów	141	129	2	32	2
Uczniowie szkół	1077	1112	523	98	3

podstawowych					
Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych	115	59	5	50	3
Suma końcowa	1734	1610	2707	253	8

	Dzieci do 3 roku życia	Dzieci w wieku przedszkolnym	Uczestnicy form trwających ponad 3 miesiące	Uczniowie gimnazjów	Uczniowie szkół podstawowych	Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych	Suma końcowa
Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	0	51	64	3	67	1	186
Terapia logopedyczna	23	436	387	0	132	4	982
Badania przesiewowe mowy w ramach programu "Mówię"	0	0	0	0	13	0	13
Badania przesiewowe słuchu w ramach programu "Słyszę"	0	562	0	4	327	68	961
Badania przesiewowe wzroku w ramach programu "Widzę"	0	0	0	1	81	1	83
Ćwiczenia rehabilitacyjne	0	4	5	0	1	0	10
Indywidualne porady zawodowe bez badań	0	0	0	117	0	22	139
Indywidualne porady zawodowe na podstawie badań	0	0	0	29	0	9	38
Inne formy pomocy grupowej	11	25	79	72	167	2	356
Inne formy pomocy	4	92	4	32	173	33	338

indywidualnej							
Inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	1	41	93	0	51	0	186
Interwencja kryzysowa	0	1	0	2	3	1	7
Mediacje i negocjacje	0	0	0	0	1	0	1
Porady bez badań	8	14	0	25	25	9	81
Porady po badaniach przesiewowych	5	468	0	5	272	0	750
Socjoterapia	0	0	10	0	10	0	20
Terapia psychologiczna, w tym psychoterapia	0	25	23	8	28	15	99
Zajęcia grupowe aktywizujące do wyboru kierunku kształcenia i zawodu	0	0	0	1562	0	18	1580
Zajęcia grupowe prowadzone w szkołach i placówkach oświatowych	0	105	9	92	1529	137	1872
Zajęcia z uczniem zdolnym	0	0	0	0	13	0	13

Źródło: Wydział Edukacji i Sortu UM w Bydgoszczy

IV. Wsparcie osób niepełnosprawnych

Sposoby rozwiązywania problemów społecznych, o których mowa w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych oraz działania na rzecz przeciwdziałania negatywnym skutkom niepełnosprawności, niezależnie od strategii rozwiązywania problemów społecznych, ujęto w "Samorządowym Programie Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Mieszkańców Bydgoszczy na lata 2016 – 2019" przyjętym uchwałą Nr XXII/384/15 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 9 grudnia 2015 roku. Program wyznacza zadania, których celem jest poprawa warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych i obejmuje najważniejsze strefy działalności samorządu gminnego w tym zakresie. Kompleksowa informacja o sposobie i zakresie realizacji ww. programu, corocznie przedstawiana jest Radzie Miasta Bydgoszczy i po uzyskaniu akceptacji przyjmowana jest stosowną uchwałą.

Informacje zawarte w niniejszym opracowaniu określają przedmiot i zakres udzielonego wsparcia zarówno ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, jak i ze strony instytucji miejskich oraz organizacji zrzeszających osoby z niepełnosprawnościami. O znaczeniu działań podejmowanych na rzecz tych środowisk świadczy też fakt, że przy Prezydencie Miasta Bydgoszczy działa jego pełnomocnik ds. osób niepełnosprawnych. Zadania, które są dofinansowane przez środki PFRON realizuje MOPS w Bydgoszczy. Ich zakres obejmuje dofinansowywanie warsztatów terapii zajęciowej i zakładów aktywności zawodowej, zakup sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego,

likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się oraz wsparcie organizacji pozarządowych, działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Znaczący zakres wsparcia odbywa się w ramach programu pn. „Aktywny Samorząd”. Jego celem głównym jest eliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym oraz dostępie do edukacji.

Zakres pomocy udzielonej ze środków PFRON w latach 2016-2018 ilustruje poniższa tabela:

POMOC OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM UDZIELONA ZE ŚRODKÓW PFRON W LATACH 2016 - 2018

Zadanie	Ilość złożonych wniosków			Oczekiwana kwota pomocy			Kwota udzielonej pomocy		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Likwidacja barier architektonicz., w komunikowaniu się i technicznych	397	296	300	2.001.207	2.148.038	1.524.703	499.411	500.000	509.999
Sport, kultura, rekreacja i turystyka	62	60	55	592.598	506.889	409.877	200.000	155.000	150.000
Turnusy rehabilitacyjne	1240	1201	1025	1.389.000	1.224.213	1.130.678	400.000	400.000	395.000
Stanowiska pracy	26	21	20	1.162.104	790.979	971.264	526.222	525.571	500.098
Działalność gospodarcza	7	12	2	256.100	475.160	100.000	143.455	100.000	50.000
Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny i przedmioty ortopedyczne	1815	1985	1639	2.335.537	4.400.374	3.536.621	1.992.432	2.042.354	1.965.452
Warsztaty Terapii Zajęciowej							4.078.980	4.078.980	4.231.980
Aktywny Samorząd Moduł I i II	437	466	410	1.621.112	1.943.597	1.700.970	751.159,77	1.314.442	1.221.411

Źródło: Dział Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych MOPS w Bydgoszczy

Niezwykle istotnym elementem wsparcia są **specjalistyczne usługi opiekuńcze realizowane** dla osób z zaburzeniami psychicznymi w miejscu ich zamieszkania. Wymiar godzin usług, przyznanych decyzją zależy od indywidualnych potrzeb podopiecznych. W roku 2016 zrealizowano **68 879** godzin usług, którymi objęto 301 osób, w 2017 r. zrealizowano **60 635,5** godzin usług, którymi objęto 288 osób, a w 2018 roku **48 858,5** godzin, którymi objęto **268 osób**.

Wsparcie dzienne dla **Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Intelktualnie** świadczy **Ośrodek Wsparcia** przy ul. Gałczyńskiego 2. Przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w wieku od trzech do dwudziestu pięciu lat, która ze względu na wiek, chorobę i niepełnosprawność intelektualną wymaga częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. **Ośrodek** dysponuje 60 miejscami i wykonuje specjalistyczne usługi opiekuńcze w ramach pobytu dziennego. W 2016r z usług placówki skorzystało 72 osoby, w 2017r z usług placówki skorzystało 77 osób, a w 2018r. z usług placówki skorzystało 71 osób. Zajęcia o podobnym charakterze, dla osób powyżej 25 roku życia prowadzą natomiast **Środowiskowe Domy Samopomocy**. Na terenie miasta działa sześć Środowiskowych Domów Samopomocy, do których w 2016 roku uczęszczały łącznie 228 osoby, w tym 90 osoby chore psychicznie, 90 z upośledzeniem umysłowym i 48 z innymi przewlekłymi zaburzeniami czynności psychicznych z wyłączeniem uzależnienia od środków psychoaktywnych, w 2017 roku uczęszczały łącznie 202 osoby, w tym 72 osoby chore psychicznie, 90 z upośledzeniem umysłowym i 40 z innymi przewlekłymi zaburzeniami czynności psychicznych z wyłączeniem uzależnienia od środków psychoaktywnych, a w 2018 roku uczęszczały łącznie 221 osoby, w tym 69 osoby chore psychicznie, 101 z niepełnosprawnością intelektualną i 51 z innymi przewlekłymi zaburzeniami czynności psychicznych z wyłączeniem uzależnienia od środków psychoaktywnych. Powyższe Domy są pozbawione barier architektonicznych i dysponują

łącznie 183 miejscami. Wsparcie całodobowe dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie realizuje **Dom Pomocy Społecznej „Słoneczko”**. Placówka dysponuje 56 miejscami i w pełni zaspokaja potrzeby w tym zakresie.

Z myślą o niepełnosprawnych mieszkańcach Bydgoszczy, którzy wciąż jeszcze borykają się z problemem jakim są bariery architektoniczne i urbanistyczne, realizując w latach 2016-2018 inwestycje modernizacji budynków przy ul. Techników 2 (2017r.) i Saperów 207 (2018 r.), Administracja Domów Miejskich oddała do użytku 5 lokali socjalnych przystosowanych dla osób niepełnosprawnych ruchowo (3 w 2017 r. i 2 w 2018 r.), w których złamane zostały bariery architektoniczne poprzez przygotowanie podjazdów, usytuowanie mieszkań na poziomie zerowym, zastosowanie szerszych otworów drzwiowych, przystosowanie łazienek. Ponadto w dwóch lokalach przy ul. Chełmińskiej 9/2 i Grunwaldzkiej 8/7 zostały dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych poprzez montaż sygnalizacji świetlnej, dzwonekowej, wykonanie podjazdów dla osób niepełnosprawnych. Roboty budowlane zostały rozpoczęte w styczniu 2018 r. i zakończone w maju 2018 r. W ramach realizacji zamian na wolne lokale mieszkalne przystosowane dla osób niepełnosprawnych ruchowo w latach 2016 - 2018 zostało zawartych 5 umów najmu (2 w 2016 r. i 3 w 2018 r.). W 2018 r. 2 tego typu lokale (mieszkalny i socjalny) zostały oddane w najem w ramach realizacji listy osób oczekujących na pomoc mieszkaniową z zasobu Miasta Bydgoszczy, a w 2016 r. Jeden tegotypulokalsocjalnyusytuowany w budynku przy ul. Odrzańskiej 8 został oddany w najem w ramach realizacji wyroku eksmisyjnego. W latach 2016-2018 kontynuowane były również działania związane z dokonywaniem zamian lokali mieszkalnych na wolne lokale, których celem była poprawa warunków mieszkaniowych i jakości życia rodzin, których członkowie są osobami niepełnosprawnymi - przeprowadzono 4 takie zamiany (2 w 2016 r. i 2 w 2018 r.). Poza tym zrealizowano 9 zamian (2 w 2016 r., 3 w 2017 r. i 4 w 2018 r.) na wolne lokale usytuowane na niższych kondygnacjach w celu poprawy warunków mieszkaniowych osób starszych, mających trudności w poruszaniu się.

Niezależnie od wymienionych wyżej działań w ramach strategicznego celu ukierunkowanego na podnoszenie poziomu aktywności fizycznej i kulturalnej osób niepełnosprawnych w latach 2016-2018 ze środków budżetu Miasta na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej oraz integracji osób chorych i niepełnosprawnych przeznaczono na te cele w roku 2016 kwotę 104.999,80 zł., na wsparcie zadań z zakresu kultury fizycznej oraz sportu kwotę 76.700 zł. oraz dodatkowo na realizację działań o charakterze artystyczno-edukacyjnym 55.000 zł. W roku 2017 wsparcie to wyniosło odpowiednio 199.802,75 zł., 126.990,00 zł oraz 47.000 zł., natomiast w roku 2018 - 198.805,24 zł, 124.618,00 zł i 10.000 zł. Nie sposób wymienić wszystkich przedsięwzięć i inicjatyw. W omawianym okresie zorganizowano bądź wsparto organizacje kilkuset imprez i zajęć sportowych, rekreacyjnych, integracyjnych, edukacyjnych i kulturalno-oświatowych. Ich szczegółowy wykaz zawiera sprawozdanie z realizacji wymienionego wyżej Samorządowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2016 – 2019.

Należy jednocześnie wskazać, że w zakresie przewidzianym Ustawą o rehabilitacji osób niepełnosprawnych zadania na rzecz mieszkańców miasta realizował Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Bydgoszczy. Przedmiotowy i ilościowy zakres tych działań, dla mieszkańców Bydgoszczy, ilustruje poniższa tabela:

	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
Ilość wydanych orzeczeń	7.317	7.320	7.725
Ilość wydanych legitymacji	2.069	2.015	2.308
Ilość wydanych kart parkingowych	1.108	1.080	1.332

V. Wysoka jakość życia seniorów w Bydgoszczy

Na terenie Bydgoszczy mieszka ok. 85 000 osób w wieku 60 lat i więcej. Stanowi to blisko 26 % populacji. Stąd zakres celów strategicznych oraz celów szczegółowych obejmuje wiele przedsięwzięć i inicjatyw, którym nadano priorytetowe znaczenie.

Do podstawowych elementów systemu opieki nad osobami starszymi należały i należą działania realizowane poprzez pracę socjalną, usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze, działalność Domów Dziennego Pobytu, umieszczenie osób wymagających całodobowej opieki w zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych oraz w domach pomocy społecznej. Niezwykle ważnym elementem określonym w strategii stały się równocześnie działania zmierzające do podtrzymanie ich

aktywności społecznej, kulturalno-oświatowej oraz łagodzenie trudności związanych z wiekiem. W zakresie objętym pracą socjalną proces ten obejmuje zadania mające na celu ułatwianie kontaktów z placówkami służby zdrowia, udzielanie pomocy w korzystaniu z różnych form rehabilitacji leczniczej i społecznej, inicjowanie kontaktów rodzinnych oraz podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania rodziny w sprawowanie opieki nad osobą wymagającą takiej pomocy, a także rozpowszechnienie idei wolontariatu. Istotne znaczenie ma również wypłacanie osobom tego wymagających zasiłków pieniężnych na zaspokajanie określonych potrzeb, do których w szczególności należą zasiłki przeznaczane na leki, środki higieniczne, opał itp. Szczególne znaczenie przypisano pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych. Usługi świadczone w mieszkaniu osoby, która potrzebuje pomocy obejmują pomoc w codziennych zajęciach, takich jak robienie zakupów, sprzątanie, gotowanie, załatwianie spraw w urzędach, mycie, kąpanie, ubieranie, pomoc dla osób chorych, dozowanie leków, prześcielenie łóżka, zapobieganie powstawaniu odleżyn i odparzeń, w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z rodziną i otoczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze – np. pielęgnacja wspierająca proces leczenia, rehabilitacja fizyczna i usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu zgodnie z zaleceniami lekarskimi lub zaleceniami specjalisty z zakresu rehabilitacji ruchowej lub fizjoterapii. Jest to szczególnie rodzaj usług dostosowanych do rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności. Są one świadczone przez specjalistów np. pielęgniarki, rehabilitantów, fizjoterapeutów.

Liczba osób objętych pomocą i liczba wykonanych godzin usług opiekuńczych w latach 2016-2018

Rok	Liczba osób	Liczba godzin
2016	801	148.830,5
2017	837	155.458,5
2018	884	140.192,0

Źródło: MOPS w Bydgoszczy

Dzienne formy pomocy społecznej zapewniały osobom różne formy aktywności, urozmaiconą terapię zajęciową, rehabilitację leczniczą, promują aktywność i samodzielność osób starszych, a także inicjowały i podtrzymywały ich integrację społeczną. Podstawowym zadaniem ośrodka była w szczególności aktywizacja i utrzymanie osób starszych w ich naturalnym środowisku. Zadanie to powierzono organizacjom pozarządowym wyłonionym w drodze konkursu. W latach 2016-2018 mieszkańcy Bydgoszczy mogli skorzystać z pobytu w jednym z dwóch domów dziennego pobytu położonych na terenie miasta. Co niezwykle ważne, w okresie objętym sprawozdaniem, zwiększony został limit miejsc w tych placówkach. Od 1 stycznia 2018 roku **Dom Dziennego Pobytu „Kapuściska”** przy ul. Kapuściska 10 – prowadzony przez organizację pozarządową Bydgoska Pomoc Społeczna – przeznaczony jest dla 60 osób starszych w tym 25 dla osób z chorobą Alzheimera, a **Dom Dziennego Pobytu „Senior”** przy ul. Jodłowa 14 - prowadzony przez organizację pozarządową „Stowarzyszenie z Potrzeby Serca” - przeznaczony dla 55 osób starszych. W wyniku podejmowanych działań domy „wtopiły się” w lokalne środowisko dzięki licznym kontaktom z klubami seniora, szkołami, uczelniami, administracją publiczną i organizacjami pozarządowymi, a Seniorzy przebywają w placówkach z poczuciem bezpiecznego i godnego przeżywania kolejnych dni, będąc jednocześnie otwarci na potrzeby innych osób ze swojego otoczenia. W ten sposób kształtował się obraz seniora aktywnego, zaangażowanego w życie społeczności. Ogółem w zajęciach uczestniczyło 171 osób.

W grudniu 2018 roku nastąpiło oddanie do użytku nowego Klubu Seniora przy ulicy Fredry 8. Trwają przygotowania do utworzenia podobnych placówek w Łęgnowie oraz w Fordonie.

W latach 2016 – 2018 **Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy przy ulicy Smukalskiej** nadal pozostawał jedyną gminną placówką zapewniającą całodobową opiekę obejmującą świadczenia o charakterze pielęgnacyjnym, opiekuńczym i rehabilitacyjnym z uwzględnieniem kontynuacji leczenia farmakologicznego i dietetycznego dla pacjentów nie wymagających leczenia szpitalnego. Aktualnie zakład dysponuje 40 miejscami jednak nadal nie wyczerpuje zapotrzebowania.

W celu zabezpieczenia całodobowej opieki zapewnia się pomoc w domach pomocy społecznej. W latach 2016-2018 tą formę wsparcia dla 245 osób zapewniały na terenie miasta funkcjonujące w ramach Zespołu Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Wsparcia **Dom Pomocy Społecznej „Jesień Życia”** przy ul. Mińskiej 15 - przeznaczony dla 75 osób w podeszłym wieku oraz **Dom Pomocy Społecznej „Promień Życia”** przy ul. Łomżyńskiej 54 - przeznaczony dla 170 osób somatycznie chorych. Ponadto opieka

całodobowa zabezpieczana była przez domy pomocy społecznej poza Bydgoszczą. Zestawienie osób korzystających z usług w domach pomocy społecznej ilustruje poniższa tabela:

Liczba osób korzystających z usług w Domach Pomocy Społecznej

Nazwa placówki	2016	2017	2018
DPS „Promień Życia”	194	198	198
DPS „Jesień Życia”	87	84	79

Źródło: Zespół Domów Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

W okresie objętym sprawozdaniem znacznie wzrosła liczba osób skierowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej do domów pomocy społecznej. W roku 2018 w domach pomocy społecznej przebywały 953 osoby starsze w tym 618 poza Bydgoszczą. Najwięcej stanowiły osoby przewlekle somatycznie chore, na drugim miejscu osoby w podeszłym wieku, a na trzecim osoby niepełnosprawne fizycznie. Wydatki na utrzymanie mieszkańców miasta Bydgoszczy w domach pomocy społecznej znacząco rosły z roku na rok. Powyższe dane potwierdzają wzrost zapotrzebowania na pomoc całodobową dla osób starszych. W zakresie warunków lokalowych i terapeutycznych obydwie placówki posiadają wymagany standard i zapewniają miejsca stałego pobytu z pełną bazą opiekuńczo-pielęgniacyjną, terapeutyczną i rehabilitacyjną. Przystosowane są do potrzeb osób niepełnosprawnych, sukcesywnie wyposażane są w łóżka rehabilitacyjne. Organizacja domów wpisuje się w realizację celów strategii w zakresie ochrony jakości życia i poprawy funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych, poszanowania ich praw, integracji ze społeczeństwem oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. W ramach integracji ze społecznością lokalną podejmowane były działania w kierunku utrzymywania kontaktów z dziećmi w wieku przedszkolnym, szkolnym, młodzieżą, studentami oraz osobami dorosłym w ramach spotkań okolicznościowych i wolontariatu. Warto zaznaczyć, że kosztem 1,8 mln złotych w roku 2018 zakończono remont w Domu Pomocy Społecznej „Promień Życia”, a wkrótce rozpocznie się I etap modernizacji Domu Pomocy Społecznej „Jesień Życia”. W celu uzupełnienia luki z tytułu braku całodobowego wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, wspierania seniorów w czynnościach dnia codziennego i umiejętności społecznych oraz wsparcia ich rodzin rozpocznie się jednocześnie budowa ośrodków wsparcia z czasowym pobytom całodobowym.

Niebagatelną rolę w zakresie stymulowania działań na rzecz środowiska seniorów odgrywa Bydgoska Rada Seniorów. Na mocy uchwały Rady Miasta Bydgoszcz 27 maja 2015 roku działa ona jako organ doradczy Prezydenta Miasta Bydgoszczy w sprawach dotyczących osób starszych. Niezwykle ważne znaczenie ma także możliwość aplikowania o środki finansowe na realizację projektów skierowanych do osób w wieku emerytalnym w trybie tzw. małych grantów przez organizacje pozarządowe. Dofinansowanie dotyczy zadań publicznych realizowanych w zakresie działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym. Program koordynuje Zespół ds. Wspierania Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu, który od 8 października 2018 roku ma swoją siedzibę w nowo otwartym Bydgoskim Centrum Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu. Oferta wszystkich podejmowanych wspólnie działań jest niezwykle ogromna i obejmuje propozycje, które z jednej strony ułatwiają życie, z drugiej pozwalają aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym, sportowym i kulturalnym miasta. Należą do nich m.in.:

1. **Bydgoska Karta Seniora 60+**, której celem jest zachęcenie seniorów do uczestnictwa w różnych sferach życia miasta, w edukacji, sporcie, kulturze, w rekreacji, ale również pójścia do kawiarni, restauracji fryzjera, zrobienia zakupów, skorzystania z usług psychologa, czy nauki tańca. To wszystko oferuje 77 partnerów, którzy oferują zniżki na różnego rodzaju atrakcje, zakupy nawet do 50 % pełnej wartości towaru i usług. Od listopada 2016 roku bezterminową i bezpłatną kartą seniora odebrało blisko 16 tysięcy osób w wieku od 60 roku życia. Karty seniorów wydawane są przez Urząd Miasta Bydgoszczy oraz przez Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej. W roku 2018 program rozszerzono o gminy wchodzące w skład Stowarzyszenia Metropolii Bydgoskiej.

2. Niezależny od Bydgoskiej Karty Seniora 60+, działający jako istotny element wsparcia i motywacji, system ulg i zniżek w miejskich placówkach kultury, sportu i rekreacji. **Niezwykle istotną ulgą jest możliwość korzystania z bezpłatnych przejazdów środkami komunikacji miejskiej przez osoby, które ukończyły 65 rok życia.** Bydgoszcz jest jedynym miastem wśród miast metropolitalnych gdzie obowiązuje takie właśnie kryterium wiekowe.

3. **Działalność uniwersytetów trzeciego wieku**, działających przy wszystkich bydgoskich uczelniach wyższych oraz Fundacji „Wiatrak”. W chwili obecnej działają nw. uniwersytety: Bydgoski Uniwersytet Trzeciego Wiek Ogólnopolskiego Stowarzyszenie Seniora, Kujawski Uniwersytet Trzeciego Wiek i Akademia Sztuk Wszelakich KPCK, Kazimierzowski Uniwersytet Trzeciego Wiek UKW, Uniwersytet Każdego Wiek WSB, Uniwersytet Trzeciego Wiek „Agora Nestora” MCK, Uniwersytet Trzeciego Wiek przy UTP, Uniwersytet Trzeciego Wiek "Wiatrak" oraz Uniwersytet Trzeciego Wiek WSG

4. **Działania środowiskowe**, realizowane przez ośrodki pomocy społecznej polegające na udostępnieniu pomieszczeń i tworzeniu grup samopomocowych, w których seniorzy mają okazje od bywać cykliczne spotkania i wspomagać się w rozwiązywaniu określonych problemów. W trzech rejonowych ośrodkach pomocy społecznej funkcjonują środowiskowe kluby seniora, które mają na celu zwiększenie ich aktywności, zapobieganie osamotnieniu i izolacji, czy aktywizowanie seniorów do działań na rzecz własnego rozwoju. Udział w tych zajęciach jest nieodpłatny i nie obowiązuje rejonizacja. Aktualnie takie działania prowadzone są w ośrodkach na Błoniu, Śródmieściu i Wyżynach. Szeroko zakrojoną działalność w tym zakresie, zwłaszcza prowadzą też zakładowe i terenowe koła emerytów i rencistów, skupiające w swoich szeregach byłych pracowników poszczególnych zakładów pracy i branż zawodowych. **W grudniu 2018 roku nastąpiło oddanie do użytku nowego Klubu Seniora przy ulicy Fredry 8**. Trwają przygotowania do utworzenia podobnych placówek w Łęgowie oraz w Fordonie.

5. **„Bydgoska Koperta Życia”** jako element ogólnopolskiej akcja, do której przystąpienia zachęcają lekarze i ratownicy medyczni. Akcja skierowana jest głównie do osób przewlekle chorych, starszych i samotnych. Została wymyślona, aby w razie zagrożenia życia służby medyczne mogły szybciej i łatwiej podejmować akcję ratunkową. Od 2016 r. „rozdano” już prawie 12 000 kopert życia.

6. **„Złota Rączka dla Seniora 65+”** to uruchomiony w dniu 8 października 2018r. przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej punkt usług naprawczych dla osób powyżej 65 roku życia, w pierwszej kolejności samotnych i niepełnosprawnych, prowadzących jednoosobowe gospodarstwa. Celem projektu jest świadczenie pomocy w formie bezpłatnych usług naprawczych niewymagających natychmiastowej interwencji oraz specjalistycznej wiedzy i uprawnień tj. drobnych napraw, które nie są świadczone przez wspólnotę mieszkaniową czy administracją budynku, takich jak: wymiana/regulacja kłamki, naprawa ciekącego kranu/czyszczenie odpływu, wymiana uszczelki w urządzeniach wodno-kanalizacyjnych, uszczelnianie okien lub drzwi, przymocowanie luster, obrazów, karniszy, uchwytów, półek itp., montaż/wymiana deski WC, podklejanie listew, regulacja drzwi itp. Wykonawcą usług naprawczych jest pracownik gospodarczy/techniczny MOPS. Usługa oraz materiały potrzebne do jej wykonania do wysokości 50 zł. brutto jest bezpłatna, natomiast koszt materiałów przewyższający tą kwotę pokrywany jest ze środków własnych osoby zgłaszającej usterkę lub naprawę. O powodzeniu i słuszności tej formy wsparcia świadczy fakt, że tylko do końca 2018 roku wykonano blisko 100 usług.

7. Realizacja, finansowanego w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i środków własnych, autorskiego projektu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej pn. **„Witalni”** polegającego jest na stworzeniu 20 miejsc świadczenia usług społecznych dla 75 osób niesamodzielnych, w tym starszych i niepełnosprawnych oraz projektu pn. **„Lepsze Jutro”** polegającego jest na stworzeniu 13 miejsc świadczenia usług społecznych dla 80 osób niesamodzielnych, w tym starszych, niepełnosprawnych oraz nabycie umiejętności społeczno-zawodowych u 12 osób w zakresie opieki nad osobami niesamodzielnymi.

8. Realizacja projektu **„Kujawsko-Pomorskie Środowiskowe Centrum Opieki Psychogeriatrycznej w Otepieniach”**, którego celem jest opieka nad osobami z otępieniem w miejscu zamieszkania oraz udzielanie świadczeń dostosowanych do potrzeb pacjenta i jego rodziny. Projekt pozwala prowadzić jednocześnie działania świadomościowe, działania szkoleniowe (tzw. uniwersytet psychogeriatryczny), oddziaływania środowiskowe (działania zespołu specjalistów oraz partnerów projektu w środowisku pacjenta) oraz aktywizację społeczno-kulturową – zajęcia aktywizacyjne organizowane przez ośrodki kultury zaangażowane w projekt. Oddziaływaniami zostanie objętych 200 chorych wraz z opiekunami (140 w Bydgoszczy i 60 z terenu powiatu sępoleńskiego).

9. **Realizacja programów profilaktycznych z zakresu ochrony zdrowia obejmujących m.in.:**

- program bezpłatnych szczepień przeciw grypie w latach 2018 – 2020 (z możliwością przedłużenia na kolejne lata), realizowany przez Centrum Medyczne Ikar – Borowicz, ul. Szubińska 32 i obejmujący rocznie 1000 osób powyżej 65 roku życia,

- program profilaktyki zakażeń pneumokokowych wśród osób dorosłych w oparciu o szczepienia przeciwko pneumokokom w województwie kujawsko-pomorskim, realizowany przez Centrum Medyczne Ikar, Przychodnię „Nad Wisłą”, Przychodnię Medycyny Rodzinnej „Nowy Fordon”, Przychodnię „Komunalni” i Wojewódzki Szpital Obserwacyjno - Zakaźny i obejmujący 200 osób powyżej 65. roku życia (w 2019 liczba wzrosła do 340)
- program profilaktycznych badań przesiewowych w kierunku wykrywania raka gruczołu krokowego realizowany przez Centrum Onkologii i obejmujący 475 osób powyżej 45 roku życia

Uzupełnieniem wyżej wymienionych działań, akcji i programów są także:

- budowa, dedykowanego seniorom i osobom niepełnosprawnym rehabilitacyjnego basenu przy Zespole Szkół Specjalnych nr 30 na Szwederowie (dnia 10 sierpnia 2018r. podpisana została umowa z wykonawcą),
- program dostarczania posiłków z dowozem dla osób starszych i niepełnosprawnych,
- budowa pilotażowego budynku dla seniorów (dnia 19 września 2018 roku, Bydgoskie TBS podpisało umowę z bydgoską pracownią architektoniczną na wykonanie dokumentacji projektowej kameralnego, wielorodzinnego budynku przy ul. Jasnej 33, w planach są kolejne takie inwestycje)

Działania polegające na aktywizacji środowiska seniorów, sprowadzały się również do organizacji dwóch corocznych inicjatyw: „Przemarszu Kapeluszonego” oraz „Juwenaliów Uniwersytetów Trzeciego Wieku”. Organizatorami obu imprez byli m.in. Bydgoska Rada Seniorów, „Stowarzyszenie z Potrzeby Serca”, Urząd Miasta Bydgoszczy, Straż Miejska oraz bydgoskie Uniwersytety Trzeciego Wieku. Ponadto w 2016 r. prowadzone były również zajęcia w ramach programu pn. „Aktywnie w trosce o III wiek”. Odbyło się 20 spotkań, w których uczestniczyło ok. 1100 seniorów. Ponadto grupa seniorów uczestniczyła w zajęciach praktycznych organizowanych na terenie jednego z bydgoskich klubów sportowych.

Zgodnie z przyjętym harmonogramem działań na rzecz Seniorów w fazie pilotażowej realizowany jest program pn. „**Bransoletka Życia**”, trwają też prace nad przygotowaniem koncepcji funkcjonowania **Centrum Inicjatyw Senioralnych**, którego celem będzie koordynacja działań i inspiracji podejmowanych na rzecz Seniorów przez środowiska senioralne, kluby seniora, jednostki organizacyjne miasta, uczelnie, stowarzyszenia, środowiska wolontariackie itp. oraz popularyzacja tych przedsięwzięć wśród ogółu bydgoskich Seniorów.

VI. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Zgodnie z najbardziej rozpowszechnioną definicją przemoc w rodzinie to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił działanie, skierowane przeciwko członkowi rodziny, naruszające jego godność oraz podstawowe prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody fizyczne oraz psychiczne. Opisywane zjawisko, może przybierać różne formy, do najistotniejszych zaliczyć należy: przemoc fizyczna, przemoc emocjonalna, przemoc seksualna, przemoc ekonomiczna oraz zaniedbanie. Ofiarami przemocy są w głównej mierze kobiety i dzieci, ale też osoby niepełnosprawne i seniorzy. Skutkiem przemocy jest również izolacja społeczna, brak zaufania do ludzi, nadużywanie alkoholu/ leków, poczucie utraty kontroli nad swoim życiem.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w Bydgoszczy powołany został Zespół interdyscyplinarny, który od 2015 roku realizuje Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Bydgoszczy a także integruje i koordynuje działania przedstawicieli różnych podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie wchodzących w skład Zespołu. Zespół współpracuje z Wojewódzkim Koordynatorem Realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz ze wszystkimi służbami realizującymi ustawowe zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Bydgoszczy. Działania mają charakter zarówno edukacyjny, wyjaśniający, wspierający jak i interwencyjny. Dodatkowo, przedstawiciele Zespołu udzielali informacji i pomocy w indywidualnych przypadkach, osobom, co do których istniało podejrzenie, że doznają przemocy jak też osobom, co do których istniało podejrzenie, że stosują przemoc.

Źródło: Zespół Interdyscyplinarny w Bydgoszczy

	2016	2017	2018
1. dane dot. osób dotkniętych przemocą			
liczba osób dotkniętych przemocą - objętych pomocą MOPS w Bydgoszczy w danym roku	2064	2098	2113
liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” w danym roku	881	846	860
2. dane obrazujące działalność Zespołu			
liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	9	10	9
liczba NK sporządzonych <u>na terenie Bydgoszczy</u> w danym roku	621	665	690
liczba NK sporządzonych w danym roku, które przekazano do Zespołu Interdyscyplinarnego w Bydgoszczy	627	665	695
liczba powołanych Grup Roboczych	533	568	578
liczba procedur wszczętych w danym roku	535	586	579
liczba procedur zakończonych w danym roku	596	563	544
<i>w tym: zakończonych z tyt. ustania przemocy i zrealizowania planu pomocy</i>	508	462	413
<i>z tyt. braku zasadności podejmowania działań</i>	88	101	131
liczba zorganizowanych szkoleń	4	3	2
liczba przeszkolonych osób	106	78	172
3. dane dot. infrastruktury i oferowanej pomocy dla ofiar			
liczba organizacji i instytucji prowadzących poradnictwo, grupy wsparcia i inną pomoc	5	5	5
w tym liczba instytucji oferujących schronienie na terenie Bydgoszczy	1	1	1
liczba osób, które skorzystały ze schronienia w Hostelu	102	92	118

Przeciwdziałanie przemocy realizowane jest z uwzględnieniem programów własnych oraz instytucji pomocy, organów ścigania i służby zdrowia. Komenda Miejska Policji w Bydgoszczy podejmuje szereg działań na rzecz osób i środowisk doświadczających przemocy. Należą do nich m.in.: program „Przyjazny Patrol” nastawiony na pomoc ofiarom przemocy domowej. Jego funkcjonowanie daje możliwość szybkiej i profesjonalnej pomocy rodzinom dotkniętym przemocą. Dzięki współdziałaniu instytucji (BORPA, MOPS, Policja) „Przyjazny Patrol” daje natychmiastowy dostęp poszkodowanym do pomocy prawnej, materialnej oraz terapeutycznej. Wśród działań podejmowanych zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizuje Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych m.in. kierując osoby na leczenie odwykowe do poradni lub występując do Sądu Rejonowego z wnioskiem o wydanie postanowienia o przymusowym leczeniu.

Pośrednio, poprzez realizowanie Polityki Oświatowej Miasta Bydgoszczy przedmiotowe działania wspiera Wydział Edukacji i Sportu Urzędu Miasta m.in. poprzez realizowanie w placówkach oświatowych zajęć na temat przeciwdziałania agresji oraz wzmacniające kompetencje wychowawcze rodziców. Przykładami tego rodzaju przedsięwzięć są m.in. organizacja **Seminarium pt: „(Nie)rzeczywisty świat, czyli ...dziecko dręczone przez rówieśników”**, **Szkolenie pt „Trening Pewności Siebie”**, **Zajęcia profilaktyczne na terenie przedszkoli: "Dobre wychowanie"**, **"Chronimy dzieci"**, **„Dobry i zły dotyk, Moje ciało należy do mnie”**, **„Nie lubię złych tajemnic”**, **„Trudne sytuacje. Gdzie szukać pomocy?”**, czy warsztaty na temat upowszechniania informacji dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości przeciwdziałania przemocy w rodzinach w szczególności z problemem alkoholowym.

Pomocy osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej bez względu na wiek, płeć, wykształcenie czy sytuację materialną udziela również Hostel Bydgoskiego Zespołu Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych. Pomoc ma na celu odzyskanie przez osoby dotknięte kryzysem równowagi emocjonalnej, poczucia bezpieczeństwa, poczucia własnej wartości oraz kontroli nad własnym życiem, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Hostel dysponuje 30 miejscami noclegowymi. Funkcjonująca przy Hostelu Poradnia Rodzinna, służąca osobom niebędącym podopiecznymi Hostelu, realizuje swoje zadania poprzez prowadzenie działalności diagnostycznej, terapeutycznej, doradczej i profilaktycznej. Zarówno Hostel jak i Poradnia Rodzinna świadczy nieodpłatnie usługi dla mieszkańców Miasta. W **2016 r.** przyjęto do hostelu 96 osób, w ciągu roku opuściło po udzieleniu wsparcia i pomocy 95 osób; w **2017 r.** przyjęto do hostelu 85 osób, w ciągu roku, po udzieleniu wsparcia i pomocy, placówkę opuściło 72 mieszkańców, natomiast w **2018 r.** przyjęto do hostelu 98 osób, w ciągu roku opuściło po udzieleniu wsparcia i pomocy 106 mieszkańców.

W latach 2016-2018 realizowano Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Bydgoszczy na lata 2015-2017 oraz opracowano i przyjęto Uchwałą Rady Miasta kolejny Program na lata 2018-2022, uwzględniający zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Bydgoszczy na lata 2016-2023. Postawiono w nim szczególny nacisk na zintensyfikowanie działań profilaktycznych i diagnostycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony i wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie, poprawę jakości działań profilaktycznych i terapeutycznych specjalistów zajmujących się pomocą w rodzinie doświadczającej przemocy, zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz rozwój systemu powiadamiania, reagowania i pomocy osobom w sytuacjach kryzysowych.

Realizacja poszczególnych zadań powierzona została zarówno podmiotom instytucjonalnym jak BORPA, Policja, Urząd Miasta, Administracja Domów Miejskich jak i organizacjom pozarządowym. Zespół Interdyscyplinarny corocznie aktualizuje wykaz instytucji i organizacji pomocowych na terenie Bydgoszczy, który jednocześnie stanowi załącznik do formularza „Niebieskiej Karty – B” i jest wręczany osobom pokrzywdzonym w ramach ustawowych czynności podczas procedury „Niebieskiej Karty”. Wykaz jest też dostępny na stronie internetowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i na tablicach informacyjnych Rejonowych Ośrodków Pomocy Społecznej. W latach 2016-2018 podejmowane były ustawowe działania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, w tym wszczęcie postępowań karnych, orzekanie zakazów zbliżania do osób pokrzywdzonych i nakazów opuszczenia lokalu z tyt. stosowania przemocy wobec członków rodziny wspólnie zamieszkujących, jak też realizowane były oddziaływania korekcyjno-edukacyjne. Zadanie to powierzone było w latach 2016-2018 stowarzyszeniu „Tak dla pomocy” a ilościowe zestawienie uczestników prezentuje poniższa tabela:

wskaźnik	2016	2017	2018
liczba osób, które przystąpiły do programu	31	40	36
liczba osób, która ukończyła program	15	18	17

Źródło: Zespół Interdyscyplinarny w Bydgoszczy

W celu zwiększenia skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie organizowano corocznie szkolenia dla przedstawicieli podmiotów współpracujących w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Policja, pomoc społeczna, oświata, kuratorzy, Prokuratura itd.).

wskaźnik	2016	2017	2018
liczba uczestników szkoleń	106	78	172

Źródło: Zespół Interdyscyplinarny w Bydgoszczy

Z uwagi na nadal dużą skalę zjawiska przemocy w rodzinie i jego wieloaspektowe negatywne skutki konieczne jest podejmowanie dalszych działań, w tym poszerzanie zakresu wsparcia osób pokrzywdzonych, dalsza intensyfikacja oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie a także podjęcie konkretnych działań w kierunku dopracowania procedur interwencji kryzysowej oraz budowania rozwiązań dla osób niesamodzielnych dotkniętych przemocą w rodzinie.

VII. Promocja zdrowia i profilaktyka, profilaktyka zdrowotno-społeczna oraz profilaktyka zagrożeń społecznych

Przyjęte do realizacji cele strategiczne oraz priorytety w obszarze ochrony zdrowia były ukierunkowane na podnoszenie bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców Bydgoszczy. Corocznie – zgodnie z przyjętymi założeniami – określano plan realizacji Miejskiego Programu Promocji Zdrowia, który stanowił wytyczną działań w obszarze profilaktyki i promocji zdrowia w danym roku. W powyższe działania zaangażowano organizacje pozarządowe, zakłady opieki zdrowotnej, indywidualne i grupowe praktyki lekarzy, pielęgniarek i położnych i inne jednostki. W ramach programu Promocji Zdrowia podejmowano działania, które obejmowały szeroko rozumianą edukację oraz świadczenia medyczne na rzecz zachowania zdrowia, zapobiegania chorobom i wczesnego ich wykrywania. Realizatorami Programu były zarówno organizacje pozarządowe jak i zakłady opieki zdrowotnej, indywidualne i grupowe praktyki lekarzy, pielęgniarek i położnych. W omawianym okresie Biuro Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta koordynowało 13 programów promujących zdrowie, w których wykonano 16.747 badań profilaktycznych. W programach tych wzięło udział 41.500 uczestników.

Równolegle prowadzone były działania zmierzające do uświadomienia społeczeństwa o zagrożeniach wynikających z uzależnienia od alkoholu oraz narkotyków. Istotną rolę w przedmiotowej działalności odgrywa Bydgoski Ośrodek Rehabilitacji, Terapii Uzależnień i Profilaktyki „BORPA”, który od wielu lat udziela pomocy i wsparcia z zakresu problemów uzależnień, a do najważniejszych zadań z tego zakresu należały i należy działalność terapeutyczna i profilaktyczna. W jej ramach realizowane były programy dla rodziców i dzieci, programy interwencyjno profilaktyczne dla młodzieży z problemami alkoholowymi poradnictwo, organizacja szkoleń i seminariów, obozów, kolonii i ognisk socjoterapeutycznych. W latach 2016 – 2018 ośrodek zrealizował dziesiątki imprez cyklicznych oraz okazjonalnych, które swoim zasięgiem objęły tysiące osób. Nie sposób w niniejszym opracowaniu wymienić wszystkich tych przedsięwzięć. Szczegółowe wykazy imprez uwzględnione zostały w corocznych sprawozdaniach, które BORPA składa Radzie Miasta Bydgoszczy. Doceniając ogromny wkład i rolę jaką spełniają w procesie realizacji tego obszaru problemów społecznych warto wymienić te najważniejsze: impreza cykliczna „Gwiazdka z Sercem”, impreza cykliczna „Dorośli – Dzieciom” – Dzień dla Rodziny”, Dzień Profilaktyka, Wigilia z „BORPA” dla uczestników programów profilaktycznych. Zorganizowano również kilkadziesiąt szkoleń z zakresu profilaktyki antyalkoholowej dla uczniów, studentów, rodziców, nauczycieli, wolontariuszy i urzędników, m.in. : „Trzeci Elementarz” - program był realizowany przez 23 osoby posiadające uprawnienia do jego realizacji i odbywały się w 13 szkołach oraz jednej świetlicy. Uczestnikami programu było 443 uczniów 281 rodziców, a także 454 osób z Rad Pedagogicznych.

„Spójrz Inaczej”- w powyższym okresie (2016 – 2018) program przeprowadzony był przez 92 realizatorów w 39 szkołach dla 1.744 uczniów bydgoskich szkół.

- „UNPLUGGED”. - w latach 2016-2017 r. program realizowany był łącznie w 23 szkołach dla ok. 1.200 młodych osób i 266 rodziców.
- UNPLUGGED - w 2018 roku program realizowany był w 11 szkołach dla ok. 600 młodych osób i 166 rodziców.
- „Program Wzmacniania Rodziny”- przeszkolono 18 realizatorów i program prowadzony był przez 9 realizatorów w trzech szkołach dla 46 uczniów.

„Archipelag Skarbów”- przedsięwzięcie to było realizowane dla 7 szkół i uczestniczyło w nim łącznie 405 uczniów i 53 rodziców. W szkoleniach rad pedagogicznych brało udział 77 nauczycieli.

- Program „Przyjaciele Zippiego” - realizowany był w 7 szkołach przez 10 realizatorów dla 206 uczniów i 126 rodziców.

W pracy profilaktycznej z dziećmi i młodzieżą istotną rolę spełniają świetlice środowiskowe oraz socjoterapeutyczne. Działalność profilaktyczna świetlic na przestrzeni kilku lat spowodowała zmianę w świadomości dzieci i ich rodziców w odniesieniu do sprawowanej roli takiej placówki. Dzieci wraz z rodzicami chętniej uczestniczą w takich zajęciach i doceniają efekty pracy profilaktycznej. Uzupełnieniem oddziaływań w zakresie profilaktyki uzależnień jest coroczne organizowanie kolonii, obozów oraz półkolonii z programem profilaktycznym.

Program szkoleń dla uczniów, rodziców, kadry pedagogicznej, dorosłych

Szkolenie:		2016r.	2017r.	2018r.
Kadry pedagogicznej	Ilość szkoleń	22	20	19
	Ilość uczestników	800	611	823
Uczniów bydgoskich szkół	Ilość szkoleń	50	112	225
	Ilość uczestników	4.037	5.615	11.234
Rodziców	Ilość szkoleń	19	16	19
	Ilość uczestników	1.190	548	933
Dorosłych	Ilość szkoleń	9	3	9
	Ilość uczestników	192	53	194

Program świetlic środowiskowych

	2016r.	2017r.	2018r.
Ilość grup	35	33	29
Ilość uczestników	528	537	466

Program świetlic socjoterapeutycznych – realizowany na terenie szkół

	2016r.	2017r.	2018r.
Ilość grup	39	33	26
Ilość uczestników	465	383	285

Punkty Interwencji Szkolnej realizowane na terenie szkół

	2016r.	2017r.	2018r.
Ilość punktów	50	43	37
Ilość uczestników	596	381	567

Pracownia alternatyw program realizowany na terenie Ośrodka „BORPA”

	2016r.	2017r.	2018r.
Ilość form	5	5	6
Ilość uczestników	252	308	290

Kolonie profilaktyczne „BORPA”

	2016r.	2017r.	2018r.
Ilość uczestników	w Funce i Krówce Leśnej – 478 dzieci i młodzieży	w Funce i Smerzynie – 498- dzieci i młodzieży	w Funce i Smerzynie – 415 – dzieci i młodzieży

Półkolonie profilaktyczne letnie i zimowe „BORPA”

	2016r.	2017r.	2018r.
Zimowe półkolonie profilaktyczne	566 osób	678 uczestników	774 uczestników
Ferie w świetlicach osiedlowych	-	82 uczestników	77 uczestników
Letnie półkolonie profilaktyczne	„Bezpieczne wakacje z siecią” 1.088 uczestników	„Rozwijamy siebie” 1.192 uczestników	„Zamiast agresji” 1.132 uczestników
Program wakacyjny świetlic osiedlowych	80 uczestników	105 uczestników	80 uczestników

Wśród działań podejmowanych zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zadania w przedmiotowym zakresie z powodzeniem realizuje Miejska Komisja ds. Przeciwdziałania Alkoholizmowi. Jednym z nich jest zobowiązanie do podejmowania leczenia. Do istotnych zadań Komisji należy też rozpoznanie indywidualnych przypadków związanych z przypadkami przemocy w rodzinie na skutek nadużywania alkoholu, prowadzenie poradnictwa

i konsultacji, inicjowanie tworzenia nowych miejsc pomocy dla rodzin osób nadużywających alkoholu i uzależnionych i współpraca w tym zakresie z lokalnymi służbami.

W rozwiązywaniu problemów uzależnień bardzo istotne jest współdziałanie pomiędzy różnymi instytucjami zajmującymi się sferą pomocową. W związku z tym na terenie miasta kontynuowana była współpraca pomiędzy Policją, Strażą Miejską, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Bydgoskim Ośrodkiem Rehabilitacji, Terapii Uzależnień i Profilaktyki „BORPA”, bydgoskimi szkołami oraz organizacjami pozarządowymi. Na szczególne wyróżnienie w tym zakresie zasługują działania Straży Miejskiej, której funkcjonariusze prowadzili zajęcia z młodzieżą szkolną m.in. w ramach programów:

„Alkohol, narkotyki – brak biletów powrotnych” - w ramach programu podjęto wzmożone działania, podczas których zrealizowano dodatkowe służby wspólnie z Policją, Żandarmerią Wojskową, Strażą Graniczną, Służbą Celną.

”Bezpieczna rodzina - dziecko wolne od agresji i uzależnień” - zrealizowany wspólnie z Komendą Miejską Policji w Bydgoszczy oraz Polskim Towarzystwem Zapobiegania Narkomanii Oddział w Bydgoszczy i Maltańską Służbą Medyczną Oddział w Bydgoszczy. Akcja skierowana do rodziców (opiekunów prawnych) miała na celu edukowanie w zakresie rozpoznawania problemu uzależnień dzieci i młodzieży, praw i obowiązków wynikających z wykonywania władzy rodzicielskiej oraz konsekwencji prawnych demoralizacji i przestępczości nieletnich.

Ponadto w 2018 r. przeprowadzony został konkurs **„Żyj, nie ulegaj, walcz”**, którego celem było zwrócenie uwagi młodzieży na różnorodne formy spędzania czasu wolnego bez alkoholu, i narkotyków oraz na możliwości wykazania własnej aktywności w czasie wolnym. Konkurs, w którym uczestniczyli uczniowie ze szkół gimnazjalnych i ponad gimnazjalnych z Bydgoszczy, zorganizowany był w pięciu kategoriach: plastyczna, fotograficzna, literacka, muzyczna i filmowa.

WNIOSKI

Jak wspomniano na wstępie cele strategiczne określone w dokumencie bazowym pozostają nadal aktualne. Jak wynika z treści niniejszego sprawozdania w latach 2016-2018 udało się również osiągnąć szereg pozytywnych rezultatów, a w konsekwencji przyczynić do skutecznego rozwiązywania problemów. Mając powyższe na uwadze wskazane jest:

- dalsze prowadzenie działań aktywizacyjnych w obszarze zawodowym i społecznym mających na celu umożliwienie osobom bezdomnym usamodzielnianie się,
- doprowadzenie do pełnej standaryzacji placówki udzielające schronienia i utworzenie schroniska z usługami opiekuńczymi,
- dalsze tworzenie projektów służących przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu,
- udzielanie wsparcia socjalnego w razie wystąpienia konieczności udzielenia pomocy uchodźcom przebywającym na terenie miasta Bydgoszczy,
- stymulowanie i wzmacnianie współpracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z Powiatowym Urzędem Pracy skierowanej na pomoc bezrobotnym klientom pomocy społecznej w pozyskaniu zatrudnienia,
- wykorzystywanie w pracy socjalnej narzędzia jakim jest kontrakt socjalny w celu niwelowania biernych i pasywnych postaw osób bezrobotnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej,
- wspieranie rodzin naturalnych w wypełnianiu wszystkich ich funkcjach przede wszystkim poprzez udzielanie wsparcia specjalistycznego w środowisku zamieszkania szczególnie rodzin niewydolnych wychowawczo,
- kontynuowanie realizowanie działań na rzecz rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawczych w formie kompleksowych, interdyscyplinarnych oddziaływań,
- prowadzenie intensywnych działań w celu pozyskiwania kandydatów do prowadzenia zawodowych rodzin zastępczych,
- utrzymywanie dotychczasowego modelu funkcjonowania instytucji wspierających osoby niepełnosprawne,

- dalsze świadczenie usług i organizowanie inicjatyw pozwalających osobom starszym zachowanie samodzielności, niezależności życiowej, aktywności dostosowanej do potrzeb i wieku m.in. poprzez świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz rozszerzenie działalności domów dziennego pobytu oraz klubów seniora, a także kontynuowanie w przedmiotowym zakresie współpracę z partnerami społecznymi,
- dalsze finansowanie programów zdrowotnych i profilaktycznych, zwłaszcza dla osób dzieci, młodzieży i osób starszych oraz prowadzenia edukacji szczególnie z zakresu profilaktyki chorób nowotworowych.

ZAKOŃCZENIE

Przedłożone sprawozdanie z realizacji „Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Bydgoszczy na lata 2016 – 2023” za lata 2016 - 2016 wraz z wnioskami w tym zakresie nie wyczerpuje szczegółowo prowadzonych działań w realizacji określonych priorytetów i kierunków dla obszarów problemowych.

W materiale przedstawione zostały najważniejsze realizacje zadań, które wykonują przede wszystkim jednostki miasta. Nie bez znaczenia jednak jest współpraca tych jednostek z organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania z zakresu pomocy społecznej, profilaktyki zdrowotnej czy profilaktyki dotyczącej profilaktyki i terapii uzależnień. Z uwagi na wielość tych organizacji nie sposób wymienić wszystkich, choć ich rola w rozwiązywaniu problemów społecznych jest niewątpliwie znacząca. Obszerna informacja przedstawiana jest co roku w materiale dotyczącym współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi.

Skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych zależy przede wszystkim od właściwej diagnozy problemów mieszkańców Bydgoszczy oraz aktualizacji obszarów zagrożeń i ich rozmiaru. Stworzenie skutecznych, nowoczesnych form pomocy zależy od infrastruktury jednostek i profesjonalizmu kadry zajmującej się problemami społecznymi.

Jak wynika z zawartych wniosków podsumowujących poszczególne obszary działań za najważniejsze uznaje się wspieranie i aktywizację osób i rodzin oraz wczesną interwencję w przypadku pojawienia się problemu wymienionego w jednym z obszarów Strategii. Istotą rozwiązywania problemów poszczególnych osób i środowisk nie jest jedynie pomoc materialna w postaci zasiłków z pomocy społecznej, ale przede wszystkim wskazywanie możliwości pozwalających na samodzielne pozyskanie środków i zaspokojenie potrzeb swoich i rodziny własnym staraniem. Jak wynika z treści opracowania, pomimo uznania wagi wszystkich obszarów problemowych, w pierwszej fazie realizacji strategii część zadań uznano za priorytetowe. Dotyczy to zwłaszcza działań na rzecz Seniorów, osób bezdomnych oraz działań na rzecz wsparcia rodziny. Podejście władz miasta, jego organów i instytucji, do realizacji wyznaczonych celów pozwala wierzyć, że podobnie jak i w tych sferach, także w pozostałych uda się osiągnąć w określonej perspektywie założone cele.

Zakłada się tym samym dalszy rozwój infrastruktury pomocy społecznej realizującej zadania przede wszystkim w zakresie wsparcia dziecka i rodziny oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Niezwykle ważnym pozostaje nadal wielopłaszczyznowa współpraca podmiotów, których działalność uwzględniono w niniejszej informacji. Biorąc pod uwagę dotychczasowe jej efekty należy wyrazić przekonanie, iż prowadzić ona będzie do osiągnięcia zamierzonych celów oraz podniesienia jakości życia mieszkańców Bydgoszczy.

UZASADNIENIE

1. Przedmiot regulacji

Przedmiotem regulacji jest przyjęcie przez Radę Miasta Bydgoszczy sprawozdania z realizacji „Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Bydgoszczy na lata 2016 - 2023” za okres od 2016 do 2018 roku.

2. Omówienie podstawy prawnej

Zgodnie z art. 18 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 506) do wyłącznej właściwości rady gminy należy ustalanie wynagrodzenia wójta, stanowienie o kierunkach jego działania oraz przyjmowanie sprawozdań z jego działalności.

Zgodnie z art. 12 pkt 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 511) do wyłącznej właściwości rady powiatu należy stanowienie o kierunkach działania zarządu powiatu oraz rozpatrywanie sprawozdań z działalności zarządu, w tym z działalności finansowej.

Uchwałą Nr XXXIV/642/16 z dnia 28 września 2016 roku Rada Miasta Bydgoszczy przyjęła „Strategię rozwiązywania problemów społecznych miasta Bydgoszczy na lata 2016 – 2023”. Jej celem jest podejmowanie działań na rzecz mieszkańców miasta Bydgoszczy wymagających szczególnej opieki, które przyczynią się w istotny sposób do podniesienia ich jakości życia.

3. Konsultacje wymagane przepisami prawa

Nie dotyczy. Uchwała nie wymaga konsultacji.

4. Uzasadnienie merytoryczne

Sprawozdanie z realizacji strategii za okres od 2016 do 2018 roku ma na celu zapoznanie Rady Miasta Bydgoszczy z wynikami podjętych działań oraz wskazanie efektów realizacji celów ogólnych i szczegółowych objętych strategią za okres sprawozdawczy.

5. Ocena skutków regulacji

Uchwała nie wywołuje skutków finansowych.